

Arbetslöshetskassornas utredningar och beslut

En granskning av förfarandet vid
förstagångsprövningar och
sanktionsärenden

Arbetslöshetskassornas utredningar och beslut
En granskning av förfarandet vid förstagångsprövningar och sanktionsärenden

Rapportnummer: 2026:1

Diarienummer: IAF 2024/328

Utgiven: Mars 2026 <https://www.iaf.se>

Förord

En rättssäker handläggning är en grundläggande förutsättning för förtroendet för den offentliga förvaltningen. Förvaltningslagen ställer krav på hur ärenden ska handläggas. Genom att handläggningen uppfyller förvaltningslagens krav säkerställs att den enskilda får en rättvis behandling, att beslut fattas på ett korrekt underlag och att möjligheten till insyn och överprövning upprätthålls.

Att arbetslöshetskassorna bedriver sin handläggning i enlighet med förvaltningslagen är därför viktigt för att värna den enskildas rättigheter och för att stärka förtroendet för arbetslöshetsförsäkringen. En enhetlig och rättssäker tillämpning bidrar dessutom till likabehandling mellan de sökande. Sedan den 1 oktober 2025 omfattas arbetslöshetskassorna direkt av förvaltningslagen, men Riksdagens ombudsmän (Justitieombudsmannen, JO) har även innan dess uttalat att bestämmelserna i förvaltningslagen bör vara vägledande för arbetslöshetskassorna i den myndighetsutövande verksamheten. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har därför genomfört en granskning av arbetslöshetskassornas förfarande vid utredning och beslut av ärenden med utgångspunkt i förvaltningslagen. I granskningen har vi fokuserat på arbetslöshetskassornas arbete med utredning, dokumentation, kommunikering, beslutsmotivering, begriplighet och likabehandling i handläggningen av förstagångsprövningar och sanktionsärenden.

De granskade arbetslöshetskassorna har fått möjlighet att faktagranska kapitel 3–9 i rapporten.

Granskningen har genomförts av Lena Jarl, Camilla Pettersson, Jenny Rosell och Johanna Wall. I arbetet har även Dan Svensson och Klara Pettersson deltagit. Rapporten föredrogs av Camilla Pettersson. Vid den slutliga beredningen av ärendet deltog enhetscheferna Cathrine Carlberg, Jessica Idbrant och Mikaela Glod. Enhetschefen för rättsenheten har fattat beslut i ärendet.

Katrineholm den 4 mars 2026

Carolina Stiwenius
Enhetschef rättsenheten

Camilla Pettersson
Utredare

Innehåll

Sammanfattning	6
1 Inledning	9
1.1 Varför och hur har IAF genomfört granskningen?	9
2 Slutsatser och rekommendationer	11
2.1 Ofullständiga utredningar och brister i bevisvärdering	11
2.2 Handläggningsåtgärder och underlag dokumenteras i stor utsträckning	12
2.3 Arbetslöshetskassorna kommunicerar uppgifter – men ibland otydligt	13
2.4 Otydliga och ofullständiga beslutsmotiveringar	14
2.5 Språket i kommunikeringarna och besluten är i regel begripligt	16
2.6 Risker för bristande likabehandling	17
3 Vad förvaltningslagen innebär	18
4 Utredning	19
4.1 Rättslig bakgrund om arbetslöshetskassornas utredningsskyldighet	19
4.1.1 IAF:s rättsliga bedömning om bevisvärdering inför beslut	20
4.2 Rättslig bakgrund om rätten till arbetslöshetsersättning	21
4.2.1 Hur ersättningen beräknas	21
4.2.2 Hur företagare definieras	22
4.2.3 När en sökande orsakar sin arbetslöshet	22
4.3 Rättslig bakgrund – vad som händer när aktivitetsrapporter inte lämnas i tid	23
4.3.1 IAF:s rättsliga bedömning av godtagbara skäl	23
4.4 Rättslig bakgrund om kraven på att vara aktivt arbetssökande	23
4.4.1 IAF:s rättsliga bedömning av aktivt arbetssökande	24
4.5 Ärendegranskning och intervjuer	25
4.5.1 Utredningsnivå och bevisvärdering varierar i förstagsprövningar	25
4.5.2 Utredningsnivå och bevisvärdering varierar i sanktionsärenden	27
5 Dokumentation	30
5.1 Rättslig bakgrund om dokumentationskrav	30
5.2 Ärendegranskning och intervjuer – beslutsunderlagen dokumenteras i stor utsträckning	31
6 Kommunikering	32
6.1 Rättslig bakgrund om kommunikationsprincipen	32
6.1.1 Tolk ska användas vid behov	32
6.2 Ärendegranskning och intervjuer – kommunikeringen fungerar bra men kan bli bättre i vissa avseenden	33
6.2.1 Kommunikeringarna i sanktionsärenden kan bli mer ärendeanpassade	33

7	Beslutsmotivering	35
7.1	Rättslig bakgrund om beslutsmotiveringar.....	35
7.1.1	IAF:s rättsliga bedömning om att bemöta invändningar från den sökande	36
7.1.2	IAF:s rättsliga bedömning om lagrum i beslutsmotiveringen	37
7.1.3	IAF:s rättsliga bedömning om vad ett beslut i en förstagångsprövning bör innehålla.....	37
7.2	Rättslig bakgrund om avstängning, karens och preskriptionstid	38
7.3	Rättslig bakgrund om beslut att hålla inne ersättning	39
7.4	Rättslig bakgrund om överklagandehänvisning och omprövning	39
7.5	Ärendegranskning och intervjuer.....	39
7.5.1	De flesta förstagångsprövningarna saknar tydliga beslutsmotiveringar	39
7.5.2	Avstängningsbesluten behöver bli tydligare	41
7.5.3	Det finns otydligheter i beslutsmotiveringarna i sanktionsärenden	41
7.5.4	Besluten om att tillfälligt hålla inne ersättning är inte alltid tydliga.....	43
8	Begriplighet.....	45
8.1	Rättslig bakgrund om språklagen	45
8.2	Ärendegranskning – språket kan bli bättre i en del sanktionsbeslut.....	45
9	Likabehandling	47
9.1	Rättslig bakgrund om likabehandlingsprincipen.....	47
9.2	Ärendegranskning och intervjuer – skillnader i handläggningen	47
10	Utgångspunkter för vår granskning.....	49
10.1	Syfte och avgränsning.....	49
10.1.1	Genomförande.....	49
Källor		51

Sammanfattning

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har genomfört en granskning av arbetslöshetskassornas förfarande vid utredning och beslut av ärenden inom arbetslöshetsförsäkringen. Syftet med granskningen har varit att stärka rättssäkerheten genom att identifiera eventuella brister i arbetslöshetskassornas formella handläggning. Önskade effekter är att bidra till mer enhetliga och korrekta arbetssätt samt ökad legitimitet för arbetslöshetsförsäkringen.

Granskningens resultat bygger på en ärendegranskning av förstagångsprövningar och sanktionsärenden, totalt 360 ärenden hos sex arbetslöshetskassor. Besluten har fattats under perioden juli–december 2024 och prövats enligt den då gällande lagen om arbetslöshetsförsäkring. Efter ärendegranskningen har intervjuer genomförts med representanter från de granskade arbetslöshetskassorna.

Identifierade brister i arbetslöshetskassornas förfarande

Ärendegranskningen visar främst på brister när det gäller arbetslöshetskassornas utredningar, bevisvärdering och beslutsmotiveringar. Vi bedömer därför att arbetslöshetskassorna inte alltid når upp till de krav som förvaltningslagen ställer på utredningsnivå och beslutsmotivering. Granskningen visar även på skillnader mellan arbetslöshetskassorna i dessa delar, vilket kan påverka enhetlighet och likabehandling.

I flera ärenden är utredningarna otillräckliga, till exempel genom att viktiga underlag inte har hämtats in eller att bevisvärderingen är svag. I förstagångsprövningar handlar det till exempel om oklarheter i arbetsgivarintygen och ärenden som rör vilande företag. När det gäller sanktionsärenden handlar det bland annat om vad som kan anses utgöra godtagbara skäl till att inte aktivitetsrapportera i tid. Ett annat exempel är när sökande i efterhand kompletterar sin aktivitetsrapport med ytterligare sökta arbeten. Bristfälliga utredningar och bristande bevisvärdering innebär en risk för att rätten till ersättning, ersättningsens storlek eller prövningen om sanktion bedöms felaktigt.

I en stor andel av besluten framgår det inte tydligt vilket eller vilka skäl som har varit avgörande för beslutets utgång. Dels saknas det ofta en tydlig beskrivning av hur arbetslöshetskassan har beräknat ersättningen, dels uppgift om vilka arbetsgivarintyg som har legat till grund för beräkningen. I flera beslut saknas det även hänvisningar till vissa relevanta lagrum. Bristerna rör också besluten om att stänga av en sökande som utan giltig anledning har lämnat sitt arbete. I besluten är det inte alltid tydligt hur och när karensdagar och avstängningsdagar påverkar sökandens ersättning.

Ärendegranskningen visar också att flera beslut om sanktion saknar tydliga och fullständiga beslutsmotiveringar. Det framgår inte alltid vilka omständigheter som

har varit avgörande för beslutet eller vad som till exempel utgör ett godtagbart skäl till att inte ha aktivitetsrapporterat i tid. I en del av besluten saknas det även datum för utebliven aktivitetsrapport eller antal arbeten som skulle ha sökts för att den sökande ska anses vara aktivt arbetssökande.

Till skillnad från ovannämnda brister så bedömer vi att arbetslöshetskassorna nästan alltid dokumenterar de handläggningsåtgärder som har vidtagits och de underlag som har hämtats in. Det innebär att det i de flesta granskade ärendena går att följa handläggningens gång.

Arbetslöshetskassorna kommunicerar nästan alltid uppgifter som de själva har hämtat in i ärendet. Det finns dock brister i beskrivningen av hur den sökande har misskött sitt arbetssökande när arbetslöshetskassorna kommunicerar i sanktionsärenden.

Vi bedömer att språket i arbetslöshetskassornas kommunikeringar och beslut vid förstagångsprövningar i huvudsak uppfyller språklagens krav på att vara vårdat, enkelt och begripligt. När det gäller sanktionsärenden förekommer det däremot språkliga brister i en del av besluten. Bristerna består bland annat av felskrivningar, otydliga eller schablonartade formuleringar samt bristfälliga förklaringar till varför den sökandes invändningar inte har bedömts som godtagbara.

Vad arbetslöshetskassorna kan göra för att förbättra förfarandet

Utifrån ärendegranskningen har IAF gjort rättsliga bedömningar och lämnat rekommendationer som riktar sig till samtliga arbetslöshetskassor. Syftet är att tydliggöra hur förfarandet bör se ut för att förvaltningslagens krav ska vara uppfyllda.

Arbetslöshetskassorna behöver vara noggranna med bevisvärderingen i utredningarna. Innan ett ärende avslutas bör de säkerställa att ärendet är tillräckligt utrett och att det inte finns oklarheter som behöver utredas vidare.

Arbetslöshetskassan ska så långt det är möjligt utreda om den sökande uppfyller kraven för ersättning, aktivt söker lämpliga arbeten, eller om det finns andra faktorer som kan påverka rätten till ersättning. Det är den sökande som ska styrka uppgifter som hen lämnar i ett ärende. Den sökande ska till exempel visa och motivera att hen har haft godtagbara skäl till att inte aktivitetsrapportera i tid.

Arbetslöshetskassorna behöver formulera sina beslut så att det framgår vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet och hur de har värderats. Arbetslöshetskassan ska även bemöta den sökandes eventuella invändningar och ange de lagrum som beslutet grundas på. Tydliga och välmotiverade beslut är avgörande för att den sökande ska förstå innebörden, kunna kontrollera uppgifterna och ta ställning till om hen vill ifrågasätta beslutet. I beslut som rör förstagångsprövningar är det till exempel viktigt att arbetslöshetskassan på ett tydligt sätt redogör för hur ersättningen har beräknats. I beslut om att stänga av en sökande

som utan giltig anledning har lämnat sitt arbete är det bland annat viktigt att det finns tydlig information om förhållandet mellan preskriptionstiden på 112 kalenderdagar och de 45 avstängningsdagarna.

När det gäller arbetslöshetskassornas användning av automatiserade kommunikeringar eller standardiserade mallar behöver de säkerställa att dessa kompletteras med ärendespecifika uppgifter som tydliggör för den sökande vad som är relevant i det specifika ärendet.

När kraven på utredning och bevisning tillämpas olika ökar risken för att personer i jämförbara situationer får olika utfall, vilket strider mot principen om allas likhet inför lagen och kraven på saklighet och opartiskhet. Skillnader i beslutsmotiveringar kan också medföra att sökande får olika möjligheter att förstå beslutet och ta tillvara sin rätt. Arbetslöshetskassorna bör därför arbeta med att stärka enhetligheten i utredningsnivå, bevisvärdering och beslutsmotiveringar.

1 Inledning

Arbetslöshetskassorna är inte myndigheter och omfattas därför inte av samtlig reglering i författning som myndigheter. Arbetslöshetskassorna ägnar sig dock åt myndighetsutövning då de med stöd av 1 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor (LAK) handhar arbetslöshetsförsäkringen. I den myndighetsutövningen hanterar a-kassorna statens medel.

Justitieombudsmannen (JO) utövar tillsyn i de delar av arbetslöshetskassornas verksamhet som omfattar myndighetsutövning. JO har uttalat att bestämmelserna i förvaltningslagen bör vara vägledande för arbetslöshetskassorna i den myndighetsutövande verksamheten.¹ På samma sätt har IAF haft förvaltningslagen som utgångspunkt i denna granskning. Från den 1 oktober 2025 gäller förvaltningslagens bestämmelser direkt för arbetslöshetskassorna, mer om det följer av kapitel 3.

Vi har genomfört en ärendegranskning av ärenden med beslutsdatum mellan den 1 juli och den 31 december 2024. Under den tiden gällde lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF97, till skillnad mot idag då lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring, ALF24, gäller. Eftersom ärendegranskningen genomfördes när ALF97 fortfarande gällde är det den lagens materiella regler som återges i denna rapport.

1.1 Varför och hur har IAF genomfört granskningen?

Granskningen syftar till att stärka rättssäkerheten genom att uppmärksamma områden där det kan finnas brister i arbetslöshetskassornas formella handläggning. Brister i den formella handläggningen medför också i vissa fall ökade risker för felaktiga utbetalningar. De områden som vi har granskat är

- utredning
- dokumentation
- kommunikering
- beslutsmotivering
- begriplighet
- likabehandling.

¹ Vid flera tillfällen har JO riktat kritik mot arbetslöshetskassor med anledning av att de till exempel har brustit i handläggningen, eller inte har upprätthållit tillgänglighet och service i den mån som krävs vid myndighetsutövning.

Vi har genomfört ärendegranskning hos sex arbetslöshetskassor.² Resultaten från granskningen har legat till grund för rättsliga bedömningar och rekommendationer som IAF riktar till samtliga arbetslöshetskassor, vilket kan bidra till mer enhetliga och korrekta förfaranden.³ Detta kan i förlängningen även bidra till ökad legitimitet för arbetslöshetsförsäkringen.

Ärendegranskningen har omfattat ett urval av

- totalt 180 förstagångsprövningar⁴ och 180 sanktionsärenden⁵
- fördelat på 30 förstagångsprövningar och 30 sanktionsärenden på respektive arbetslöshetskassa.

Efter ärendegranskningen genomfördes även intervjuer med representanter från de sex arbetslöshetskassorna.

² Akademikernas erkända arbetslöshetskassa, Byggnadsarbetarnas arbetslöshetskassa, Elektrikernas arbetslöshetskassa, Ledarnas arbetslöshetskassa, Arbetslöshetskassan Vision och Säljarnas arbetslöshetskassa.

³ IAF har gjort rättsliga bedömningar i de delar där ärendegranskningen har visat på större variationer i hur att regelverket tolkas av arbetslöshetskassorna.

⁴ En förstagångsprövning är en prövning av rätten till arbetslöshetsersättning för en sökande som inte tidigare har varit arbetslös eller som inte har rätt att återknyta till en tidigare period med arbetslöshetsersättning.

⁵ Med sanktionsärenden avses ärenden som har initierats av en underrättelse från Arbetsförmedlingen. Det handlar alltså om en sanktion – i form av varning eller avstängning – ska påföras eller inte. 90 av underrättelserna från Arbetsförmedlingen handlade om att den sökande utan godtagbart skäl inte hade lämnat en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen inom utsatt tid, och 90 underrättelser handlade om att den sökande inte aktivt hade sökt lämpliga arbeten (43 § första stycket 2 och 5 ALF).

2 Slutsatser och rekommendationer

I detta kapitel redovisar vi våra slutsatser och rekommendationer uppdelat på de olika områdena som vi har granskat. Inom varje område redogör vi först för våra slutsatser från ärendegranskningen. Därefter följer rekommendationer som syftar till att förtydliga hur IAF bedömer att arbetslöshetskassornas förfarande bör se ut för att uppfylla förvaltningslagens krav. Dessa riktar sig till samtliga arbetslöshetskassor och bygger i huvudsak på de rättsliga bedömningarna i rapporten.

2.1 Ofullständiga utredningar och brister i bevisvärdering

Vi bedömer att arbetslöshetskassorna i flera av de granskade ärendena inte fullt ut har fullgjort den utredningsskyldighet som följer av förvaltningslagen. Vår bedömning är att en mer noggrann bevisvärdering borde ha genomförts i flera fall. Om de granskade arbetslöshetskassorna hade inhämtat ytterligare underlag hade det kunnat leda till mer korrekta och väl underbyggda beslut. Bristfälliga utredningar och bristande bevisvärdering innebär en risk för att rätten till ersättning, ersättningens storlek eller prövningen om sanktion bedöms felaktigt. Granskningen visar vidare att omständigheter som talar till den sökandes fördel i vissa fall inte har vägts in.

Bristerna handlar om att a-kassorna i flera fall inte har värderat underlagen i ärendena korrekt, och att de har fattat beslut utan att ha tillräckligt underlag som grund för beslutet. I flera ärenden har uppgifter från den sökande godtagits utan kontroll, trots att de har varit motstridiga och/eller ofullständiga. I de granskade förstagångsprövningarna handlar det bland annat om ärenden där det har förekommit oklarheter i inkomst och arbetade timmar i arbetsgivarintygen, om den sökande har haft giltig anledning att lämna sitt arbete och om den sökandes företag är att anse som vilande.

I en del sanktionsärenden saknas det utredning av om den sökandes angivna hinder för att inte aktivitetsrapportera är sannolika eller godtagbara. Ett annat exempel är när en sökande i efterhand kompletterar sin aktivitetsrapport med ytterligare sökta arbeten. I dessa fall saknas det ofta utredning av om dessa arbeten faktiskt har sökts och om de utgör lämpliga arbeten. Vi har även sett exempel på att a-kassor har ställt för låga krav på konkretisering av spontanansökningar⁶ och på att vara aktivt arbetssökande när en sökande inom kort ska tillträda ett nytt arbete. A-kassorna borde i större utsträckning kontrollera kompletterande uppgifter om sökta arbeten

⁶ Spontana ansökningar hos en arbetsgivare som inte har annonserat om lediga tjänster kan godtas om det är fråga om en specificerad arbetsgivare och dessutom rimligt i det enskilda fallet. Generella åtgärder som att informellt meddela en möjlig arbetsgivare att man ”söker jobb” eller att offentligt ange i sociala medier att man är arbetssökande, uppfyller inte kraven.

och även fullfölja sina egna kontrollåtgärder. Med den sortens utredningsbrister som vi har sett i ärendegranskningen riskerar a-kassorna att sanktion inte påförs trots att grund för det finns, eller att sanktion påförs trots att grund för detta saknas.

IAF:s rekommendationer till samtliga a-kassor

Arbetslöshetskassorna behöver vara noggranna med bevisvärderingen i sina utredningar. Innan ett ärende avslutas bör de säkerställa att ärendet är tillräckligt utrett och att det inte finns oklarheter som behöver utredas vidare. A-kassan ska så långt det är möjligt utreda om den sökande uppfyller kraven för ersättning, aktivt söker lämpliga arbeten, eller om det finns andra faktorer som kan påverka rätten till ersättning.

En handläggning där underlag och kompletteringar godtas utan krav på närmare bevisning riskerar att försvaga arbetslöshetsförsäkringens legitimitet.

Exempel på situationer när det kan krävas ytterligare utredning i sanktionsärenden:

- Sena eller kompletterande uppgifter kan vara en indikation på att en aktivitetsrapport har varit ofullständig eller felaktig från början, vilket motiverar en ökad utredningsnivå. I dessa situationer bör höga krav ställas på att en sökande kan styrka att de kompletterande uppgifterna är korrekta.
- Att den sökande har en anställning som ska påbörjas i närtid innebär inte att a-kassan kan göra avsteg från kraven på att vara aktivt arbetssökande. När sökandens förutsättningar ändras, exempelvis med anledning av att hen ska tillträda ett nytt arbete, är det Arbetsförmedlingens ansvar att vid behov uppdatera handlingsplanen och tydligt ange vilka krav som gäller och från vilket datum.
- Den sökandes egen sjukdom eller att hen har haft ansvar för sina sjuka barn omöjliggör normalt sett inte aktivitetsrapportering. Den sökande måste därför kunna motivera och visa varför sjukdomen har inneburit att hen har varit förhindrad att aktivitetsrapportera.

2.2 Handläggningsåtgärder och underlag dokumenteras i stor utsträckning

Även om vi har uppmärksammat brister i utredningsnivå och bevisvärdering så bedömer vi att arbetslöshetskassorna nästan alltid dokumenterar de handläggningsåtgärder som har vidtagits och de underlag som har hämtats in. Det innebär att det i de flesta granskade ärendena går att följa handläggningens gång och att dokumentationskraven enligt förvaltningslagen följs.

I några få granskade ärenden saknades dock viss dokumentation som innebar att det var svårare att följa ärendena, till exempel dokumentation om varför en tidrapport hade ändrats av a-kassan och information till den sökande om att en inkommen underrättelse inte resulterade i en sanktion.

Brister i dokumentationen försvårar överlämning av ärenden mellan handläggare, den sökandes möjlighet till insyn, hanteringen vid ett eventuellt överklagande och möjligheten till tillsyn.

IAF:s rekommendationer till samtliga a-kassor

Handlingar och åtgärder ska dokumenteras på ett tydligt och samlat sätt i ett ärende. En sådan konsekvent dokumentation är en förutsättning för att beslutsunderlaget ska vara fullständigt, spårbart och lättillgängligt.

2.3 Arbetslöshetskassorna kommunicerar uppgifter – men ibland otydligt

När det gäller kommunikeringen av uppgifter som arbetslöshetskassorna själva har hämtat in i utredningarna bedömer vi att de i stort sett uppfyller kommunikationskraven enligt förvaltningslagen. Den sökande ges också möjlighet att yttra sig om uppgifterna inom en viss angiven tid, och språket i a-kassornas kommunikeringar är i regel vårdat, enkelt och begripligt.

Samtidigt visar granskningen att kommunikeringen i sanktionsärenden inte alltid är tillräckligt tydlig när det gäller orsaken till att arbetslöshetskassan överväger att fatta ett beslut om sanktion. I en del av kommunikeringarna saknas det en tydlig beskrivning av på vilket sätt den sökande har misskött sitt arbetssökande. Detta är uppgifter som behövs för att den sökande ska kunna förstå vad som ifrågasätts och därmed kunna bemöta underrättelsen, vilket är avgörande för att hen ska kunna ta tillvara sin rätt.

Granskningen visar också att användningen av automatiserade kommunikeringar eller standardiserade mallar kan innebära en risk för bristande ärendeanpassning, om de inte anpassas och kompletteras med uppgifter som tydliggör vad som är relevant i det enskilda fallet.

IAF:s rekommendationer till samtliga a-kassor

Arbetslöshetskassorna behöver vara tydliga i kommunikeringen med den sökande. Vid användning av automatiserade kommunikeringar eller standardiserade mallar bör arbetslöshetskassorna säkerställa att dessa kompletteras med ärendespecifika uppgifter som tydliggör för den sökande vad som är relevant i det specifika ärendet.

Exempel på vad som bör framgå av en kommunikering i sanktionsärenden:

- På vilket sätt den sökande har misskött sitt arbetssökande.
- Hur många sökta arbeten den sökande skulle ha redovisat i sin aktivitetsrapport.
- Vilken period eller vilket datum som den sanktionsgrundande händelsen inträffade.
- Om den sökande riskerar att få en varning eller avstängning.

2.4 Otydliga och ofullständiga beslutsmotiveringar

Vi bedömer att besluten i de flesta granskade förstångsprövningarna inte uppfyller förvaltningslagens krav på vad en beslutsmotivering ska innehålla. I en stor andel av besluten framgår det inte tydligt vilket eller vilka skäl som har varit avgörande för beslutets utgång.

Det saknas ofta en tydlig beskrivning av hur arbetslöshetskassan har beräknat ersättningen samt uppgift om vilka arbetsgivarintyg som har legat till grund för beräkningen. Att vissa a-kassor använder beräkningsbilagor visar samtidigt att det finns fungerande arbetssätt som kan öka tydligheten för den sökande. Det varierar även mellan a-kassorna hur tydliga besluten är när det gäller hur ramtiden har fastställts och hur eventuell överhoppningsbar tid har bedömts. I flera fall saknas det också hänvisningar till vissa relevanta lagrum. Detta försvårar för den sökande att förstå beslutets rättsliga grund och att ta ställning till om det finns skäl att begära omprövning av beslutet.

Granskningen visar att arbetslöshetskassorna nästan alltid bemöter den sökandes eventuella invändningar i samband med förstagångsprövningar, vilket är positivt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. I något enstaka fall har vi dock sett exempel på beslutsbrev som innehåller alltför känsliga uppgifter om den sökandes hälsa.

Vi har identifierat brister i tydligheten i avstängningsbesluten när en sökande utan giltig anledning har lämnat sitt arbete och stängs av från rätt till ersättning i 45 dagar. Bristerna rör hur karensdagar och avstängningsdagar påverkar den sökandes

ersättning och förhållandet mellan avstängningsdagarna och preskriptionstiden på 112 kalenderdagar. Det framgår inte alltid att karensdagar tillkommer efter en avstängningsperiod eller hur avstängningsdagarna har lagts ut, vilket kan göra det svårt för den sökande att förstå beslutet.

Granskningen visar även att flera beslut om sanktion saknar tydliga och fullständiga beslutsmotiveringar. Det framgår inte alltid vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet eller vad som till exempel utgör ett godtagbart skäl till att inte ha aktivitetsrapporterat i tid. I en del av besluten saknas det även datum för utebliven aktivitetsrapport eller antal arbeten som skulle ha sökts för att den sökande ska anses vara aktivt arbetssökande. Besluten återger ibland endast den sökandes uppgifter, utan att beskriva hur dessa har bedömts av a-kassan.

Granskningen visar också att arbetslöshetskassorna kan bli tydligare i besluten om att tillfälligt hålla inne ersättning under en utredning om eventuell avstängning från rätt till ersättning. I vissa ärenden matchar beslutet om innehållande inte den faktiska handläggningen. Det förekommer till exempel beslut om innehållande trots att ersättning redan är utbetald, vilket gör att beslutet blir verkningslöst.

Vi har inte sett några större brister när det gäller att bifoga en upplysning om att den sökande kan begära omprövning, hur den sökande ska gå till väga för att begära omprövning samt inom vilken tid detta ska ske. Detta gäller både i förstagångsprövningar och i sanktionsärenden. Det är positivt ur ett rättssäkerhetsperspektiv att det är tydligt för de sökande hur man ska göra för att få sitt ärende prövat på nytt.

IAF:s rekommendationer till samtliga a-kassor

Arbetslöshetskassorna behöver formulera beslutsmotiveringar så att det framgår vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet och hur dessa har värderats, inte enbart slutsatsen. Tydliga och välmotiverade beslut är avgörande för att den sökande ska förstå beslutets innebörd, kunna kontrollera uppgifterna och ta ställning till om hen vill begära omprövning av beslutet. I detta ingår även att tydligt bemöta sökandens invändningar i förekommande fall. A-kassorna behöver också ange de lagrum som beslutet grundas på, även om innehållet i bestämmelserna inte återges i sin helhet.

Ett beslut ska inte innehålla känslig information om den sökandes hälsotillstånd eller personliga förhållanden. Detta handlar om att hantera två motstående intressen, att vara transparent och tydlig men utan att röja känslig information. Det är mycket olämpligt att a-kassan till exempel skriver att ”du har angett att du genomgått en rehabiliteringsbehandling för drogberoende”. Till exempel kan detta i stället formuleras som att ”du har angett att du av personliga skäl har varit förhindrad att söka arbete”.

Exempel på vad ett beslut i en förstagångsprövning bör innehålla:⁷

- Vilket underlag som har legat till grund för beslutet.
- En tydlig och detaljerad beräkning av ersättningen.
- En redovisning av ramtiden och eventuell överhoppningsbar tid.

Det är IAF:s uppfattning att a-kassorna bör överväga att använda en standardiserad beräkningsbilaga eller motsvarande, som kan anpassas efter det enskilda ärendet.

Exempel på vad ett beslut om att stänga av en sökande i 45 dagar bör innehålla:

- Tydlig information om förhållandet mellan preskriptionstiden på 112 kalenderdagar och de 45 avstängningsdagarna.
- Tydlig information om att ersättning inte betalas ut innan de 45 avstängningsdagarna är avklarade och att karensdagarna tillkommer efter detta.
- Tydliga korshänvisningar mellan beslut om ersättning och beslut om avstängning.

2.5 Språket i kommunikeringarna och besluten är i regel begripligt

Granskningen visar att språket i arbetslöshetskassornas kommunikeringar och beslut vid förstagångsprövningar i huvudsak uppfyller språklagens krav på att vara vårdat, enkelt och begripligt. Detta bidrar till den sökandes möjligheter att förstå beslutets innehåll och innebörd.

När det gäller sanktionsärenden förekommer däremot språkliga brister i en del av besluten. Bristerna består bland annat av felskrivningar, otydliga eller schablonartade formuleringar samt bristfälliga förklaringar till varför den sökandes invändningar inte har bedömts som godtagbara. I vissa fall har även oredigerade citat från den sökandes yttranden klippts in i beslutsmotiveringen, vilket gör texten svår att följa och minskar tydligheten i a-kassans egen bedömning. De språkliga bristerna i sanktionsbesluten innebär en risk för att den sökande inte fullt ut förstår beslutets innebörd, grunderna för sanktionen eller vilka konsekvenser beslutet får. Detta kan i sin tur påverka möjligheten att ta tillvara sin rätt, till exempel genom att begära omprövning.

⁷ En utförligare genomgång av vad ett beslut i förstagångsprövningar bör innehålla finns i avsnitt 7.1.3.

IAF:s rekommendationer till samtliga a-kassor

Arbetslöshetskassorna behöver säkerställa att beslutsbrev är tydliga, språkligt korrekta och ärendeanpassade. Den sökandes uppgifter bör till exempel redigeras och eventuellt sammanfattas i stället för att klistras in ordagrant i beslutsbrevet. Den sökandes invändningar ska också på ett tydligt sätt bemötas av a-kassan.

2.6 Risker för bristande likabehandling

Granskningen visar på skillnader mellan a-kassorna i framför allt utredningsnivå, bevisvärdering, och beslutsmotiveringar. När förvaltningslagens krav på utredning och bevisning tillämpas olika ökar risken för att personer i jämförbara situationer får olika utfall, vilket strider mot principen om allas likhet inför lagen och kraven på saklighet och opartiskhet. Skillnader i beslutsmotiveringar kan också medföra att sökande får olika möjligheter att förstå beslutet och ta tillvara sin rätt.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att skillnaderna i handläggning och beslutsutformning kan påverka a-kassornas enhetlighet och likabehandling, trots att de uppger att de arbetar med likabehandling.

IAF:s rekommendationer till samtliga a-kassor

Arbetslöshetskassorna bör framför allt stärka enhetligheten när det gäller utredningsnivå, bevisvärdering och beslutsmotiveringar.

A-kassorna skulle till exempel kunna utveckla gemensamma miniminivåer för vad som ska utredas i de olika ärendetyperna. De behöver även säkerställa att utredningen fullföljs och att beslut inte fattas på ofullständigt underlag.

A-kassorna bör även överväga gemensamma riktlinjer för vad ett beslut bör innehålla för att uppnå en mer enhetlig nivå.

3 Vad förvaltningslagen innebär

Förvaltningslagen (2017:900), FL, styr hur svenska förvaltningsmyndigheter ska handlägga ärenden och bemöta enskilda. Den gäller för nästan all offentlig förvaltning, statliga myndigheter, regioner och kommuner. Förvaltningslagen syftar till att skapa rättssäkerhet, effektivitet och enhetlighet i myndigheternas arbete.

Förvaltningslagen innehåller bestämmelser om grunderna för en god förvaltning, det vill säga legalitet, objektivitet och proportionalitet (5 § FL), service och tillgänglighet (6 och 7 §§ FL) samt samverkan mellan myndigheter (8 § FL). Dessa bestämmelser gäller i myndigheternas hela förvaltningsverksamhet, i övrigt gäller FL för just ärendehandläggning hos förvaltningsmyndigheter (1 § FL).

Förvaltningslagen innehåller utöver grunderna för god förvaltning även bestämmelser om allmänna krav på handläggning av ärenden, såsom till exempel

- tolkning och översättning (13 § FL)
- utredningsansvar (23 § FL)
- kommunikation (25 § FL)
- dokumentation av uppgifter som lämnats på annat sätt än genom en handling (27 § FL)
- motivering av beslut (32 § FL)
- underrättelse om innehåll i ett beslut och hur ett överklagande går till (33 § FL).

Enligt 10 kap. 1 § lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring, ALF24, ska förvaltningslagen tillämpas när arbetslöshetskassan handlägger ärenden enligt ALF, om inte något annat följer av bestämmelserna i ALF. När förvaltningslagen tillämpas ska arbetslöshetskassan jämföras med en myndighet. Hela förvaltningslagen ska tillämpas, inklusive 5–8 §§ om grunderna för god förvaltning.

Det är alltså vid arbetslöshetskassornas handläggning av ärenden som förvaltningslagen ska tillämpas och inte i övrig verksamhet. När det gäller uttrycket handlägger ärenden bör det enligt propositionen till ALF24 tolkas på samma sätt som i förvaltningslagen. I förarbetena till lagen framgår det att uttrycket innefattar alla åtgärder som en myndighet vidtar från det att ett ärende inleds till dess att det avslutas.⁸

⁸ Prop. 2023/24:128 s. 347 och prop. 2016/17:180, s. 24.

4 Utredning

Myndigheter ska enligt förvaltningslagen ansvara för att ärenden blir tillräckligt utredda och att de kan fatta materiellt riktiga beslut.

Utredningsansvaret innebär att a-kassorna ska säkerställa att underlaget i ett ärende är tillräckligt och tillförlitligt. Den sökandes ansvar är att bidra med nödvändiga uppgifter och anmäla förändringar som kan påverka rätten till ersättning. Syftet är en korrekt och rättssäker ärendehantering.

Ärendegranskningen visar att arbetslöshetskassorna i flera fall inte har värderat underlagen i ärendena korrekt, och att de har fattat beslut utan att ha ett tillräckligt underlag som grund för sitt beslut. Uppgifter från den sökande har till exempel godtagits utan kontroll, trots att de har varit motstridiga och/eller ofullständiga.

I flera sanktionsärenden saknas det utredning om kompletterande arbeten faktiskt har sökts, om de utgör lämpliga arbeten eller om angivna hinder för att aktivitetsrapportera är sannolika eller godtagbara. Vi har även sett exempel på att a-kassor har ställt för låga krav på konkretisering av spontanansökningar.

Granskningen visar vidare att omständigheter som talar till den sökandes fördel i vissa fall inte har vägts in.

4.1 Rättslig bakgrund om arbetslöshetskassornas utredningsskyldighet

En myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver enligt 23 § första stycket FL. Bestämmelsen ger uttryck för officialprincipen och den EU-rättsliga så kallade omsorgsprincipen. Detta innebär att det är myndigheten som har det yttersta ansvaret för att underlaget i ett ärende är sådant att det leder till ett materiellt riktigt beslut. Det innebär att myndigheten till exempel behöver vara mer aktiv i ett ärende som avser myndighetens ingripande mot någon enskild än i ett ärende som avser en enskilds begäran om att få en förmån av det allmänna.⁹ I arbetslöshetskassornas verksamhet innebär det att kravet på utredning är större när det handlar om att påföra en sanktion än att bevilja arbetslöshetsersättning.

En enskild part som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt som möjligt ge in den utredning som parten vill åberopa till stöd för sin framställning (23 § andra stycket FL). Om det behövs ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen (23 § tredje stycket FL).

⁹ Prop. 2016/17:180, s. 308.

En ansökan om ersättning ges in till och prövas av arbetslöshetskassan enligt 47 § ALF97.¹⁰ Den sökande ska lämna de uppgifter som behövs, exempelvis arbetsgivarintyg, för bedömningen av hens rätt till ersättning. Sökanden ska intyga på heder och samvete att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga samt anmäla ändrade förhållanden av betydelse för hens rätt till ersättning.

Bestämmelsen innebär att den enskilda är skyldig att medverka till att ett ärende blir utrett genom att lämna de uppgifter som är av betydelse för ett ärendes avgörande.

4.1.1 IAF:s rättsliga bedömning om bevisvärdering inför beslut

Med bevisvärdering avses i detta sammanhang arbetslöshetskassans bedömning av om de uppgifter och handlingar som utgör underlag i ett ärende är tillräckligt tillförlitliga och sannolika för att ligga till grund för beslutet. I ärendegranskningen har vi tagit ställning till om det hade behövts ytterligare underlag för att kunna avgöra ärendet på ett rättssäkert och korrekt sätt.

IAF:s uppfattning angående bevisbördans placering i handläggning av ärenden om arbetslöshetsersättning eller sanktioner är följande:

1. Den sökande ska följa sin handlingsplan och redovisa återopade sökta lämpliga arbeten i sin aktivitetsrapport. För att få en fullständig bild av vad som förväntas av en sökande som gör anspråk på ersättning måste hänsyn även tas till reglerna om sanktioner. Detta följer av lag, förarbeten och förordning. IAF:s föreskrifter om lämpligt arbete tydliggör vad som är att anse som just ”lämpligt arbete”.¹¹
2. Om Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassan till exempel ifrågasätter redovisade sökta arbeten, behöver arbetslöshetskassan göra det sannolikt att redovisningen i aktivitetsrapporten inte stämmer för att kunna påföra sanktion.
3. Om arbetslöshetskassan har gjort sannolikt att en sökande exempelvis inte har sökt de arbeten som redovisas i aktivitetsrapporten, att arbetena kanske inte ens existerar eller att de inte är lämpliga arbeten för just den sökande finns grund för sanktion.
4. Bevisbördan kan komma att studsa fram och tillbaka beroende på vad som framkommer i ärendet.

¹⁰ Motsvarande reglering återfinns nu i 10 kap. 5 § första stycket ALF24.

¹¹ Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter och allmänna råd om lämpligt arbete, IAFFS 2025:5 (ersätter sedan den 1 oktober 2025 IAFFS 2024:1).

4.2 Rättslig bakgrund om rätten till arbetslöshetsersättning

För att ha rätt till ersättning behöver en sökande ha uppfyllt de allmänna villkoren och arbetsvillkoret, enligt ALF97. Bestämmelser om detta finns i 6 – 15 §§ ALF97. Kraven innebär att en sökande ska

- vara arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete för en arbetsgivares räkning minst tre timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan
- vara anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen och även i övrigt stå till arbetsmarknadens förfogande.

Ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen kan den få som har varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv sammanhängande månader. Villkoret är att medlemmen efter det senaste inträdet i arbetslöshetskassan har uppfyllt ett arbetsvillkor.

Arbetsvillkoret innebär följande:

- Under en ramtid¹² av tolv månader som har föregått arbetslösheten ska en sökande ha arbetat minst 60 timmar under sex av dessa tolv månader.
- Alternativt ska den sökande ha arbetat i minst 420 timmar under sex sammanhängande månader där arbetet inte har understigit 40 timmar någon månad.

4.2.1 Hur ersättningen beräknas

Bestämmelser om ersättningens form, dagpenningens storlek och ersättningsperiodens längd finns i 19–32 §§ ALF97. Regleringen är komplex och omfattande, varför endast huvuddragen återges här.

Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen lämnas i form av dagpenning med ett belopp som beräknas per dag.

För den som är ersättningsberättigad fastställs en normalarbetstid som utgörs av den genomsnittliga arbetstiden under den sökandes ramtid. Följande gäller för de två ersättningsformer som finns i ALF97:

- Ersättning enligt **grundförsäkringen** lämnas med ett belopp per dag som bestäms utifrån sökandens normalarbetstid och ett belopp som regeringen fastställer.

¹² Månader när en sökande exempelvis till övervägande del har varit sjuk eller föräldraledig kan vara överhoppningsbar tid och ingår då inte i ramtiden. Överhoppningsbar tid innebär att arbetslöshetskassan kan räkna med arbete längre bak i tiden när de kontrollerar om ett arbetsvillkor är uppfyllt (15 a – 17 a §§ ALF97).

- Ersättning enligt **inkomstbortfallsförsäkringen** lämnas med ett belopp per dag som är baserat på tidigare förvärvsinkomster. Dagpenningen bestäms utifrån sökandens dagsförtjänst och normalarbetstid, om inte annat följer av ALF97. Dagpenningen uppgår till ett belopp som motsvarar 80 procent av den sökandes dagsförtjänst under de första 200 dagarna av ersättningsperioden, och 70 procent under resten av ersättningsperioden.

4.2.2 Hur företagare definieras

En företagare är en fysisk person som bedriver näringsverksamhet enligt inkomstskattelagens definition och som personligen utför arbete i verksamheten och har ett väsentligt inflytande över den.

En person ska fortsatt anses som företagare även efter att ha överlåtit verksamheten, om hen fortfarande utför arbete i eller har ett väsentligt inflytande över den. Detsamma gäller om företagandet har bestått av medlemskap i en ekonomisk förening och medlemskapet har upphört.

Vid bedömningen av om någon är företagare ska varken nödvändiga åtgärder på grund av oförutsedda händelser eller arbete av ideell karaktär räknas som personligen utfört arbete.

En företagare ska anses som arbetslös när näringsverksamheten har upphört och det inte längre vidtas några åtgärder i verksamheten, med undantag för nödvändiga åtgärder på grund av oförutsedda händelser. Om verksamheten återupptas av företagaren eller en närstående får en ny bedömning av arbetslöshet göras tidigast tre år efter återupptagandet.¹³

En företagare som inte anses arbetslös enligt huvudregeln ska ändå anses arbetslös om verksamheten vid en samlad bedömning definitivt har upphört.

Bestämmelser om företagare finns i 34 – 35 a §§ ALF97.

4.2.3 När en sökande orsakar sin arbetslöshet

En sökande ska stängas av från rätten till ersättning i 45 ersättningsdagar, om hen har lämnat sitt arbete utan giltig anledning eller har skilts från sitt arbete på grund av otillbörligt uppförande (43 b § första stycket 1–2 p ALF97).

¹³ 5 d § Förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

4.3 Rättslig bakgrund – vad som händer när aktivitetsrapporter inte lämnas i tid

Med utgångspunkt i sin individuella handlingsplan ska den som är arbetslös regelbundet i en aktivitetsrapport redovisa vilka åtgärder som hen har vidtagit för att ta sig ur sin arbetslöshet. Den som får eller begär arbetslöshetsersättning ska redovisa sina aktiviteter minst en gång per månad. Aktivitetsrapporten ska lämnas till Arbetsförmedlingen senast två veckor efter utgången av den period som rapporten avser (6 a § första och andra stycket i förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, FAV).

En sökande ska varnas om hen utan godtagbart skäl inte har lämnat en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen inom utsatt tid (43 § första stycket 2 p ALF97). Om sökanden vid upprepade tillfällen inom samma ersättningsperiod missköter arbetssökandet enligt första stycket i bestämmelsen, ska hen stängas av från rätten till ersättning. Avstängningstiden ska vara

- en ersättningsdag vid det andra tillfället
- 5 ersättningsdagar vid det tredje tillfället
- 10 ersättningsdagar vid det fjärde tillfället.

Vid ett femte fall av misskötsamhet under ersättningsperioden har sökanden inte rätt till ersättning förrän han eller hon på nytt har uppfyllt ett arbetsvillkor.

4.3.1 IAF:s rättsliga bedömning av godtagbara skäl

För att en händelse eller omständighet ska kunna utgöra ett godtagbart skäl till att inte aktivitetsrapportera i tid, behöver det enligt IAF:s bedömning vara fråga om någonting som den sökande inte själv kan råda över. Det är också den sökande som har bevisbördan för vad som är ett godtagbart skäl.

Sökandens egen sjukdom eller att hen har haft ansvar för sina sjuka barn kan i vissa fall utgöra godtagbara skäl. Det är dock IAF:s uppfattning att det normalt sett inte omöjliggör aktivitetsrapportering. Sökanden måste därför kunna motivera och visa varför sjukdomen har inneburit att hen har varit förhindrad att aktivitetsrapportera.

4.4 Rättslig bakgrund om kraven på att vara aktivt arbetssökande

En sökande ska varnas om hen inte aktivt har sökt lämpliga arbeten enligt 43 § första stycket 5 p ALF97. På samma sätt som beskrivits i avsnitt 4.3 får den sökande en varning första gången detta inträffar. Kommande fall av misskötsel leder till att sanktionerna trappas upp till avstängning från ersättning i olika omfattning.

Förarbetena anger att de allmänna villkoren om att stå till arbetsmarknadens förfogande ska läsas tillsammans med bestämmelserna om åtgärder, för att ge en fullständig bild av vad som krävs av den sökande för att hen ska ha rätt till ersättning.¹⁴

Det är också av yttersta vikt att den sökande vidtar alla rimliga åtgärder för att ta sig ur arbetslösheten. En sökande som inte aktivt söker lämpliga arbeten kan inte anses vidta nödvändiga åtgärder för att få ett arbete. Att inte vara aktivt arbetssökande bör därför utgöra grund för åtgärd.¹⁵

4.4.1 IAF:s rättsliga bedömning av aktivt arbetssökande

Med utgångspunkt i sin individuella handlingsplan ska den sökande regelbundet redovisa i sin aktivitetsrapport vilka åtgärder hen har vidtagit för att ta sig ur arbetslösheten. När det gäller rättsläget bedömer IAF att det är sökta annonserade arbeten, sökta platsförslag och sökta platsanvisningar som anses vara sökta arbeten. Spontana ansökningar hos en arbetsgivare som inte har annonserat om lediga tjänster kan godtas om det är fråga om en specificerad arbetsgivare och dessutom rimligt i det enskilda fallet. Generella åtgärder som att informellt meddela en möjlig arbetsgivare att man ”söker jobb” eller att offentligt ange i sociala medier att man är arbetssökande, uppfyller inte kraven. Syftet med regelverket är att säkerställa att sökanden vidtar alla rimliga åtgärder för att ta sig ur arbetslösheten. Utgångspunkten för detta är att Arbetsförmedlingen kontrollerar att en sökande har gjort det som framgår av handlingsplanen att hen ska göra för att få ett nytt arbete.

Det kan godtas att en sökande kompletterar sin aktivitetsrapport i efterhand, men höga krav ska då ställas på att den sökande kan visa att uppgifterna stämmer. Det är den sökande som vid behov ska styrka uppgifterna. När uppgifter lämnas i en aktivitetsrapport inom föreskriven tid och i enlighet med gällande formkrav, kan de normalt läggas till grund för prövningen utan någon mer ingående kontroll än den som sker hos Arbetsförmedlingen. Om en sökande däremot återoppar uppgifter först efter att aktivitetsrapporten redan har lämnats, eller borde ha lämnats, finns inte något skäl att ha samma utgångspunkt om uppgifternas tillförlitlighet. Tvärtom är den sena uppgiften en indikation på att rapporten från början kan ha varit ofullständig eller felaktig. I dessa fall finns ett ökat behov av att arbetslöshetskassan genomför en mer ingående kontroll av att uppgifterna i aktivitetsrapporten är korrekta. En sådan skärpt kontroll är proportionerlig i förhållande till den förhöjda risken för fel eller missbruk som sena eller kompletterande uppgifter om arbetssökande medför. En

¹⁴ Prop. 2012/13:12, s. 25.

¹⁵ Prop. 2012/13:12, s. 32–33.

skärpt kontroll i detta avseende kan också vara ett led i arbetslöshetskassornas arbete med att motverka felaktiga utbetalningar.

Om den sökande under en månad har arbetat eller varit förhindrad att söka arbete på halvtid (50 %) eller mer på grund av sjukdom eller vård av barn, kan kravet på antal sökta arbeten minskas i proportion till den tid som hindret omfattar. Även andra typer av hinder kan leda till en minskning av sökkravet, med undantag för deltagande i arbetsmarknadspolitiska program. Om det under en månad finns någon arbetslös tid får aktivitetskravet dock inte sättas lägre än till minst ett sökt arbete. Har den sökande arbetat eller varit förhindrad att söka arbete i mindre omfattning än halvtid, ska det ordinarie sökkravet inte minskas.

Det finns inte något avsteg i regelverket från kraven på att vara aktivt arbetssökande, att lämna aktivitetsrapport i tid etcetera på grund av att den sökande har en anställning som ska påbörjas i närtid. Det är Arbetsförmedlingens ansvar att vid behov uppdatera handlingsplanen och att i denna vara tydlig med vilka krav som ställs på en sökande som snart tillträder ett nytt arbete. Om Arbetsförmedlingen skickar en underrättelse till arbetslöshetskassan i dessa fall så kan inte a-kassan bortse från underrättelsen, utan ska utreda om den ska leda till sanktion eller inte.

4.5 Ärendegranskning och intervjuer

Utredningsnivå och bevisvärdering är nära sammankopplade delar av handläggningen, brister vad gäller det ena kan ofta påverka det andra. I den här granskningen redovisar vi därför våra iakttagelser om utredning och bevisvärdering samlat i avsnitten nedan.

4.5.1 Utredningsnivå och bevisvärdering varierar i förstagångsprövningar

Enligt vår bedömning saknas ibland delar av det underlag som hade behövts för att kunna avgöra de granskade förstagångsprövningarna. Andelen ärenden där underlag saknas varierar mellan de granskade arbetslöshetskassorna.

I en del av de granskade förstagångsprövningarna bedömer vi att a-kassorna inte heller har gjort en helt korrekt bevisvärdering av underlaget som har lämnats in av den sökande.

Orsakat sin egen arbetslöshet

Bedömningarna och utredningsnivån av om en sökande har haft giltig anledning att avsluta en anställning på egen begäran varierar mellan de granskade a-kassorna, och även i de granskade ärendena hos en och samma a-kassa. Det kan till exempel handla

om att läkarintyg inte har inhämtats eller att det inte finns en tydlig koppling mellan läkarutlåtandet och uppsägningen på egen begäran. I de här fallen kan en bristfällig utredning leda till att den sökande blir avstängd från rätten till arbetslöshetsersättning i 45 dagar utan att grund för detta finns, eller att den sökande borde ha blivit avstängd men inte blev det.

Vilande företag utreds inte alltid

Utredningsnivån varierar även när det gäller bedömningen av om en sökande har lagt sitt företag vilande. I en del av de granskade ärendena förlitar sig arbetslöshetskassorna på de uppgifter som den sökande har lämnat i företagarflödet i Mina Sidor¹⁶, utan att begära ytterligare uppgifter eller ställa fler frågor. I vissa fall har detta lett till att a-kassan inte har gjort en fullständig prövning av företagsengagemanget. I andra fall begär arbetslöshetskassorna in deklaraionshandlingar, resultat- och balansräkning och ställer ytterligare frågor kring företaget för att kunna avgöra om företaget faktiskt är vilande och därför inte ska påverka rätten till arbetslöshetsersättning.¹⁷

Vid intervjuerna framkom bland annat att de flesta a-kassorna har som rutin att alltid kontrollera sökandens företagsengagemang genom att hämta in uppgifter från Allabolag eller liknande tjänster. Däremot varierar det bland a-kassorna om de anser att det är nödvändigt att begära in deklaraionsuppgifter och resultat- och balansräkning för att kunna avgöra om företaget är att anse som vilande eller inte. Några a-kassor uppgav att de i första hand förlitar sig på de uppgifter som den sökande har lämnat i Mina Sidor med sanningsförsäkran, och utreder inte uppgifterna vidare.

Individuppgifter används inte alltid

I många granskade ärenden hämtar arbetslöshetskassorna in individuppgifter från arbetsgivardeklaraionerna.¹⁸ Det varierar dock i vilken utsträckning dessa uppgifter används. Arbetslöshetskassorna utreder ibland inte inkomster som avviker från vad som har redovisats i arbetsgivarintygen. I något fall visar också individuppgifterna att det finns fler arbetsgivare under ramtiden än vad arbetslöshetskassan begär in

¹⁶ Mina sidor är en e-tjänst hos arbetslöshetskassorna där enskilda kan ansöka om ersättning och följa sina ärenden.

¹⁷ Att en verksamhet läggs vilande beror i många fall på bristande lönsamhet. För att arbetslöshetskassan ska kunna utreda lönsamheten bör de begära in underlag i form av ekonomisk redovisning, till exempel deklaraionshandlingar samt resultat- och balansräkning.

¹⁸ Arbetsgivare och andra utbetalare ska lämna redovisning på individnivå till Skatteverket för löner, förmåner och de flesta andra tjänsteinkomster. Här redovisas exempelvis lön, förmåner och skatteavdrag per anställd.

arbetsgivarintyg för, något som skulle kunna påverka storleken på arbetslöshetsersättningen.

Vid intervjuerna framkom också att en del arbetslöshetskassor har som rutin att alltid hämta in individuppgifter från arbetsgivardeklarationerna, medan andra gör det om det uppstår oklarheter kring arbetsgivarintygen eller vid misstanke om att dessa inte innehåller korrekta uppgifter. A-kassorna uppgav att kontrollen syftar till att se om arbetsgivarna på arbetsgivarintygen stämmer överens med individuppgifterna. När det gäller avvikelser i inkomst mellan arbetsgivarintygen och individuppgifterna har arbetslöshetskassorna olika rutiner. Några a-kassor uppgav att alla avvikelser ska utredas av handläggarna medan andra har som rutin att utreda större, eller genomgående avvikelser.

Motstridiga uppgifter i arbetsgivarintygen och vid studier

Bevisvärderings- och utredningsbrister när det gäller oklarheter i arbetsgivarintygen kan bland annat medföra risk för felaktiga bedömningar av ramtid, genomsnittlig arbetstid och storleken på ersättningen. I en del granskade ärenden fanns det oklarheter i arbetsgivarintygen gällande både timmar och inkomster. Det handlade bland annat om frånvaro under semestertider, stora slutlöner där arbetslöshetskassan borde ha kontrollerat om det kunde ha rört sig om avgångsvederlag, samt semesterlön som kan ha betalats ut efter ramtiden och som eventuellt skulle ha ingått i beräkningen av arbetslöshetsersättningen.

Ytterligare ett exempel på ärenden där utredningarna ibland inte var tillräckliga rörde om den enskildas studier faktiskt var avslutade, vilket skulle kunna påverka när en ersättningsperiod kan påbörjas.¹⁹

4.5.2 Utredningsnivå och bevisvärdering varierar i sanktionsärenden

Enligt vår bedömning saknas ibland delar av det underlag som hade behövts för att kunna avgöra de granskade sanktionsärendena. Andelen ärenden där underlag saknas varierar mellan de granskade arbetslöshetskassorna.

Vi bedömer också att arbetslöshetskassorna i en del av de granskade sanktionsärendena inte har gjort en helt korrekt bevisvärdering av underlaget som har lämnats in av den sökande.

¹⁹ För att kunna bedöma den sökandes ersättningsrätt efter studier behöver arbetslöshetskassan utreda om utbildningen är avslutad eller inte. Detta behöver först och främst göras för att konstatera att den sökande inte längre ska anses som studerande enligt 10 § 1 st. 1 p ALF.

Godtagbara skäl utreds inte alltid

Ärendegranskningen visar att arbetslöshetskassorna inte alltid utreder om den sökande har haft godtagbara skäl till att inte aktivitetsrapportera i tid. Detta gäller till exempel vid den sökandes sjukdom, tekniska problem eller familjeskäl. I dessa fall har a-kassan ibland godtagit förklaringar till utebliven aktivitetsrapportering, utan att bedöma trovärdigheten i uppgifterna eller begära intyg eller liknande som styrker förklaringen.

I några fall har a-kassorna inte utrett den sökandes uppgifter om tekniska problem hos till exempel Arbetsförmedlingen som grund för att inte aktivitetsrapportera i tid. Uppgifterna har godtagits, utan att kontrollera om hinder att aktivitetsrapportera verkligen har funnits eller utan att den sökande har behövt styrka uppgifterna.

A-kassorna gör ibland för generösa bedömningar och utreder ibland inte fall när den sökande uppger egen eller barns sjukdom som skäl till att inte aktivitetsrapportera i tid. I en del fall har den sökande deklarerat arbetslös på händelsedagen och a-kassorna har i efterhand ändrat tidsrapporten till ”sjuk”. I något fall har den sökande också fått arbetslöshetsersättning för händelsedagen.

Aktivt arbetssökande utreds inte alltid

När det gäller sanktionsgrunden ej aktivt sökt lämpliga arbeten visar ärendegranskningen att arbetslöshetskassorna i en del fall inte har påfört sanktion då den sökande inom kort ska tillträda ett nytt arbete, trots att det saknas lagstöd för en sådan bedömning.

Det förekommer också att spontanansökningar har godtagits utan närmare utredning av om dessa utgör lämpliga arbeten eller om de avser en viss arbetsgivare samt även är rimliga i det enskilda fallet.

Vid intervjuerna framkom att a-kassorna i huvudsak har samma syn på om spontanansökningar och intresseanmälningar räknas som sökta arbeten. Uppfattningen är att de behöver vara konkreta, riktade till en specifik arbetsgivare och uttrycka ett faktiskt intresse för en viss tjänst eller åtminstone en viss arbetsplats. A-kassorna uttryckte däremot lite olika grad av krav på detaljering och precisering i en intresseanmälan eller en spontanansökan. Flera nämnde dock att generella kontakter, nätverkande eller registreringar utan koppling till en specifik tjänst normalt inte anses som tillräckligt. Några a-kassor tog upp att de är särskilt uppmärksamma på mönster av upprepade spontanansökningar, vilket i vissa fall kan leda till att den sökande uppmanas av a-kassan att söka annonserade tjänster.

Brister i utredningen när sökanden kompletterar sin aktivitetsrapport i efterhand

Ärendegranskningen visar att arbetslöshetskassorna i flera fall har accepterat kompletteringar i form av listor eller muntliga uppgifter om ytterligare sökta arbeten, utan att begära in underlag som visar att arbetena faktiskt har sökts. Vanligtvis godtas de uppgifter som den sökande har kompletterat med efter det att en aktivitetsrapport har lämnats, och utredning om eventuell sanktion har inletts. I de flesta fall handlar det om att a-kassan inte begär in underlag från den sökande som styrker kompletteringar som har lämnats in i efterhand, eller kontaktar arbetsgivare för att kontrollera de lämnade uppgifterna. Det kan också handla om att a-kassan har påfört sanktion utan att ge den sökande möjlighet att styrka uppgifterna.

Vid intervjuerna framkom att arbetslöshetskassornas hantering varierar i hur mycket utredning som krävs när den sökande kompletterar med ytterligare sökta arbeten efter att aktivitetsrapporten har lämnats in. Skillnaderna gäller främst kraven på underlag från de sökande, i vilken utsträckning kontroller görs, samt hur kompletteringar bedöms.

Ett par a-kassor godtar normalt kompletteringar utan krav på någon omfattande bevisning. En av dem hänvisar till att man inte heller begär in underlag för rapporterade sökta arbeten som har funnits med i aktivitetsrapporten från början. Dessa a-kassor har som utgångspunkt att handläggarna ska bedöma om något är värt att utreda, och att återkommande kompletteringar är en indikation på att kontroll kan behöva göras. En a-kassa tog även upp problem med felaktiga underrättelser från Arbetsförmedlingen, särskilt när underrättelsen inte är tydligt kopplad till kraven i handlingsplanen.

Övriga fyra intervjuade a-kassor uppgav att de genomför en utförligare kontroll och ställer högre krav enligt följande:

- Den sökande ska styrka att de kompletterande arbetena faktiskt har sökts.
- Den sökande måste lämna uppgifter om de kompletterande sökta arbetena. A-kassan gör närmare kontroller med den angivna arbetsgivaren om det anses nödvändigt.
- A-kassan gör stickprovskontroller i ärenden där underlaget bedöms som otillräckligt.
- A-kassan kontrollerar de kompletterande uppgifterna om den sökande vid upprepade tillfällen kompletterar sin aktivitetsrapport i efterhand.

Ärendegranskningen visar dock inte på färre brister i utredningsnivå och bevisvärdering hos de a-kassor som uppgav att de gör ovanstående kontroller, jämfört med de a-kassor som uppgav att de inte gör dessa.

5 Dokumentation

Beslutsunderlag i ett ärende ska vara fullständigt, spårbart och lättillgängligt. Muntliga uppgifter och övriga handlingar som tillför ärendet något ska därmed också dokumenteras.

Granskningen visar att arbetslöshetskassorna dokumenterar alla beslutsunderlag, telefonsamtal samt andra handläggningsåtgärder i de flesta granskade ärendena. Endast i några få ärenden saknades det dokumentation som innebar att det var svårare att följa dessa. Det rörde sig exempelvis om att det saknades dokumentation om att kontroll av företagsengagemang hade gjorts, varför tidrapporten hade ändrats och meddelande till den sökande om att en underrättelse inte resulterade i en sanktion.

5.1 Rättslig bakgrund om dokumentationskrav

En myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling ska snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet enligt 27 § FL. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem.

Av förarbeten²⁰ till FL framgår att beslutsunderlaget i ett ärende ska vara fullständigt, spårbart och lättillgängligt för att säkerställa rättssäkerhet och effektivitet. Den enskilda ska kunna försäkra sig om att myndigheten har tagit del av och bevarat allt relevant material som har tillförts ärendet. Även externa parter ska kunna lita på att inskickade uppgifter hanteras korrekt. Ett komplett beslutsunderlag är också en förutsättning för att myndigheten ska kunna fullgöra sin kommunikationsskyldighet, men även för överprövning och tillsyn av ärenden hos myndigheten. Uppgifter behöver dock inte alltid dokumenteras i detalj. I stället kan uppgifterna göras i sammandrag så länge allt väsentligt är med, till exempel i ett dagboksblad eller på en befintlig handling i akten.

JO har uttalat att myndigheter ska dokumentera både uppgifter som ligger till grund för beslut och andra viktiga händelser i ärendet, såsom utredningsåtgärder, den enskildas klagomål på handläggningen och hur dessa har hanterats. God dokumentation möjliggör även att ärenden kan tas över vid frånvaro av ordinarie handläggare och bidrar till ett ordnat internt arbete.²¹

²⁰ Prop. 2016/17:180 s. 174–175 och 177.

²¹ JO beslut dnr 1214-2020 s. 5.

5.2 Ärendegranskning och intervjuer – beslutsunderlagen dokumenteras i stor utsträckning

Vi bedömer att arbetslöshetskassorna nästan alltid dokumenterar relevanta beslutsunderlag i de granskade ärendena. Även telefonsamtal och andra handläggningsåtgärder är i regel dokumenterade i form av tjänsteanteckningar.

Endast i några få förstagångsprövningar saknade vi viss dokumentation som innebar att det var svårare att följa ärendena. Vi kunde exempelvis inte hitta dokumentation om

- varför tidrapporten hade ändrats av arbetslöshetskassan
- den sökande blev avstängd från arbetslöshetsersättning eller inte
- varför arbetslöshetskassan bedömde att en viss period var överhoppningsbar.

Av intervjuerna med arbetslöshetskassorna framkom att de flesta har som rutin att alltid kontrollera den sökandes företagsengagemang genom att hämta in uppgifter från Allabolag eller liknande tjänst. Att en sådan kontroll hade gjorts dokumenterades dock inte alltid i de granskade förstagångsprövningarna.

Även i ett fåtal sanktionsärenden saknades viss dokumentation som innebar att det var svårt att följa ärendena, exempelvis saknades meddelande till den sökande om att underrättelsen inte resulterade i en sanktion. Av intervjuerna framkom att berörda arbetslöshetskassor har som rutin att det alltid ska finnas en avslutande handling i ärendet, oavsett om det rör sig om ett meddelande om nedlagd utredning eller ett beslut om sanktion. Att en avslutande handling saknas skulle dock kunna bero på att underrättelsen har lagts samman med en tidigare underrättelse och att den avslutande handlingen därför finns i ett annat ärende.

Ett annat exempel är att det i några sanktionsärenden saknades hänvisning till att underrättelsen resulterade i ett återkrav, och att beslutet om återkrav fanns i ett separat återkravsärende. Det blev därför svårare att följa handläggningens gång.

6 Kommunisering

Allt material som har tillförts ett ärende av någon annan än sökanden själv och som är av betydelse för ett beslut ska kommuniceras till sökanden innan ett beslut fattas i ärendet. Sökanden ska även ges tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.

Granskningen visar att arbetslöshetskassorna i regel kommunicerar uppgifter som de själva hämtar in i ärenden samt att den sökande ges möjlighet att inom en viss tid yttra sig över uppgifterna. I de granskade sanktionsärendena har uppgifter om orsaken till underrättelsen däremot inte alltid kommunicerats på ett tillräckligt tydligt sätt.

Vid intervjuerna framkom att arbetslöshetskassorna i olika grad har erfarenhet av språkförbistringar hos de sökande, och att de har olika rutiner för hur det hanteras. De uppgav även att svårigheterna sällan enbart handlar om språk, utan även om att regelverket i sig är komplext och svårt att förstå.

6.1 Rättslig bakgrund om kommunikationsprincipen

Det framgår av 25 § FL att en myndighet innan de fattar ett beslut i ett ärende ska, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet. Myndigheten ska också ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.

Detta är ett uttryck för kommunikationsprincipen som innebär att en myndighet aktivt ska informera en part om nya uppgifter i ett ärende och ge parten möjlighet att lämna synpunkter innan beslut fattas. Den enskilda ska inte själv behöva agera för att undvika att beslut grundas på okänt material. Kommunisering fungerar också som ett viktigt utredningsverktyg eftersom det säkerställer ett fortlöpande utbyte av information och argument mellan de som medverkar i ärendet. För att myndigheten inte ska behöva kommunicera material måste det stå klart att åtgärden inte kan tillföra ärendet något.

6.1.1 Tolk ska användas vid behov

Svenska språket används som huvudregel när förvaltningsmyndigheter och andra organ fullgör uppgifter i offentlig verksamhet, enligt 10 § första stycket språklagen. En myndighet ska dock använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilda ska kunna ta tillvara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska enligt (13 § första stycket FL). Skälet är att enskilda inte ska riskera att göra rättsförluster som beror på att de inte förstår

ärendets innehåll eller själva inte kan göra sig förstådda. Det är myndigheten som ska bedöma om och i vilken utsträckning det finns ett behov av tolk eller översättning i det enskilda ärendet. Många gånger kan behovet av sådana åtgärder också tillgodoses i tillräcklig utsträckning med hjälp av myndighetens egna resurser.²²

6.2 Ärendegranskning och intervjuer – kommunikeringen fungerar bra men kan bli bättre i vissa avseenden

Ärendegranskningen av både förstagångsprövningar och sanktionsärenden visar att arbetslöshetskassorna i stort sett i samtliga granskade ärenden

- kommunicerar uppgifter som de själva hämtar in i ärendet
- ger den sökande möjlighet att yttra sig inom en viss angiven tid
- använder sig av ett vårdat, enkelt och begripligt språk.

Tiden som den sökande har fått för att svara på en kommunikering i de granskade sanktionsärendena är 14 dagar. I de granskade förstagångsprövningarna har tiden varierat då kommunikeringen ofta sker via konversationer med den sökande i Mina Sidor.

I samband med intervjuerna uppgav arbetslöshetskassorna att de har varierande erfarenheter av språkförbistringar i kommunikationen med den sökande, och att de i första hand försöker lösa sådana situationer med interna språkresurser. De uppgav också att behov av tolk är ovanligt och att svårigheter vid kommunikeringar sällan handlar om språk, utan i stället om att regelverket är komplext och svårt att förstå.

6.2.1 Kommunikeringarna i sanktionsärenden kan bli mer ärendeanpassade

I en del av de granskade sanktionsärendena bedömer vi att arbetslöshetskassorna inte har kommunicerat orsaken till underrättelsen med den sökande på ett tydligt sätt.

Otydligheterna handlar bland annat om följande:

- Det saknas en tydlig beskrivning av på vilket sätt den sökande har misskött sitt arbetssökande.
- Det framgår inte hur många arbeten den sökande borde ha sökt.
- Det saknas datum då den sanktionsgrundande händelsen inträffade.
- Det saknas information om för vilken månad aktivitetsrapporten inte har skickats in till Arbetsförmedlingen.
- Det framgår inte om den sökande riskerar att få en varning eller en avstängning.

²² Prop. 2016/17:180 s 85 och 299.

I samband med intervjuerna betonade arbetslöshetskassorna vikten av att kommunikeringarna ska vara tydliga för den sökande. Autokommunicering²³ används hos en del arbetslöshetskassor när det rör sig om vissa sanktionsgrundande händelser. Några arbetslöshetskassor pekade dock på att det finns en utmaning i att autokommuniceringarna inte alltid är tillräckligt ärendeanpassade.

Ärendegranskningen visar också att arbetslöshetskassorna, i samband med att de kommunicerar orsaken till en underrättelse med den sökande, även vid behov fattar beslut om att tillfälligt hålla inne utbetalning av ersättning. Informationen om både orsaken till underrättelsen och beslutet om tillfälligt innehållande ingår då i samma handling, se mer om detta i avsnitt 7.5.4.

²³ Inbyggda automationer i Våra Sidor där en kommunikering automatiskt skickas till den enskilda.

7 Beslutsmotivering

En tydlig och begriplig beslutsmotivering är viktig för rättssäkerheten och för att den sökande ska kunna förstå hur arbetslöshetskassan har kommit fram till sitt beslut. Motiveringen ska visa vilka regler som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet. Den bör även innehålla arbetslöshetskassans bedömning av olika uppgifter, bland annat eventuella invändningar från den sökande.

I majoriteten av förstagångsprövningarna framgår det inte vilka skäl som har varit avgörande för beslutet. Variationen mellan a-kassorna är stor när det gäller beskrivningen av hur ersättningen har beräknats. Den är ofta otillräcklig och det saknas uppgifter om vilka arbetsgivarintyg som har legat till grund för besluten. Granskningen visar även på brister när det gäller laghänvisningar i flera förstagångsprövningar.

Ärendegranskningen visar även att flera beslut i sanktionsärenden saknar tydliga och fullständiga motiveringar. I besluten framgår inte alltid vilka omständigheter som har varit avgörande eller vilka krav den sökande förväntades uppfylla. Ibland återger besluten endast den sökandes uppgifter utan att a-kassan redovisar sin bedömning av dessa.

Även när det gäller beslut om innehållande av ersättning och avstängning på grund av att den sökande har orsakat sin egen arbetslöshet bedömer vi att beslutsmotiveringarna ibland är för otydliga.

7.1 Rättslig bakgrund om beslutsmotiveringar

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövt (32 § FL). En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

För att bevara allmänhetens förtroende måste myndigheter kunna visa att deras beslut vilar på sakliga och rättsliga grunder och inte på godtycke samt att de är väl underbyggda. Kravet på motivering bidrar till en noggrann, enhetlig och objektiv prövning av ärenden. Det speglar två centrala principer i den nationella rättsordningen och EU-rätten; objektivitet och öppenhet. Syftet är att säkerställa att beslut grundas på sakliga kriterier och att alla behandlas lika inför lagen.

En klargörande motivering gör det lättare för den enskilda att förstå beslutet och hur myndigheten har resonerat i sitt beslut. Myndigheten ska redovisa vilka omständigheter som har varit avgörande och vilka skäl som har lett till beslutets

utgång. Däremot finns det inte något krav på att redogöra för alla fakta i detalj, men de faktorer som har haft betydelse ska framgå tydligt. Myndigheten bör också förklara hur den har värderat olika omständigheter och redovisa hur eventuella invändningar från den enskilda har beaktats i bedömningen. Detta ger även den enskilda en möjlighet att lättare kunna avgöra om det finns anledning att klaga på beslutet.

Klara och välgrundade motiveringar stärker även kvaliteten i överinstansers prövningar och ökar transparensen i förvaltningen. Kravet på redovisning av avgörande omständigheter varierar dock beroende på bland annat ärendets komplexitet.²⁴

Myndigheter kan använda standardiserade formuleringar i beslut, särskilt i så kallade massärenden. Det är dock viktigt att motiveringen speglar bedömningen i det enskilda fallet och inte är så schabloniserad att den förlorar sitt innehåll.²⁵

Myndigheter ska ange vilken paragraf och författning som beslutet grundas på och vid behov kortfattat förklara innehållet. Informationen ska vara tydlig och lätt att förstå, utan att förvanska regelns innebörd. Syftet är att den enskilda ska kunna förstå beslutet och känna förtroende för att det är välgrundat och rättsligt korrekt.²⁶

7.1.1 IAF:s rättsliga bedömning om att bemöta invändningar från den sökande

Arbetslöshetskassorna bör i sina motiveringar tydligt redovisa hur de har beaktat de eventuella invändningar som en sökande har framfört. Detta är viktigt för att stärka både insynen i beslutsprocessen och rättssäkerheten för den sökande. Genom att tydligt och ärendeanpassat bemöta relevanta delar i sökandens uppgifter kan hen förstå hur a-kassan har resonerat och lättare bedöma om det finns skäl att begära omprövning av beslutet.

Generella formuleringar som ”det du har förklarat är inte ett godtagbart skäl enligt försäkringens regler” är enligt vår uppfattning inte tillräckligt. Motiveringen visar inte att arbetslöshetskassan faktiskt har tagit del av, förstått och prövat den sökandes specifika invändningar i det enskilda fallet. Det är viktigt att arbetslöshetskassorna bemöter sökandens invändningar, men det är också viktigt att motiveringen inte innehåller integritetskränkande information.

²⁴ Prop. 2016/17:180 s. 187–188.

²⁵ JO beslut dnr 3812-1993.

²⁶ Prop. 2016/17:180 s. 194.

7.1.2 IAF:s rättsliga bedömning om lagrum i beslutsmotiveringen

När det handlar om att hänvisa till den eller de bestämmelser som ett beslut grundar sig på bör a-kassorna i sanktionsärenden uppge aktuella lagrum, till exempel 43 § första stycket 5 p och 44 § ALF97 avseende ej aktivt sökt lämpliga arbeten. Ett beslut om avstängning kan också innehålla information om att arbetslöshetskassan har innehållit ersättning, eller att det är aktuellt med återkrav. I sådana fall bör 66 eller 68 §§ ALF97 anges i beslutet.

När det gäller förstagångsprövningar tar arbetslöshetskassan ställning till fler sakfrågor och tillämpar därför fler bestämmelser. De ska ta ställning till om de allmänna villkoren är uppfyllda, beräkna ersättningen, ta ställning till vilken ramtiden är och många andra frågor som till exempel om det finns ett företagsengagemang. Att räkna upp och beskriva samtliga aktuella bestämmelser kan tynga beslutet. Det är dock IAF:s uppfattning att de lagrum som ett beslut grundar sig på bör nämnas specifikt i beslutet, även om innehållet i bestämmelserna inte behöver återges.

7.1.3 IAF:s rättsliga bedömning om vad ett beslut i en förstagångsprövning bör innehålla

Vid ett beslut i en förstagångsprövning är det viktigt att den sökande kan förstå vilka bedömningar som arbetslöshetskassan har gjort i just hens fall, och vad beslutet grundar sig på. Det är också viktigt att den sökande ges möjlighet att kontrollera om ersättningen har beräknats korrekt utifrån hens förutsättningar och utifrån det underlag som finns i ärendet. Eftersom ärenden ser olika ut är det svårt att ge en heltäckande bild av vilka krav som bör ställas.

Utgångspunkten bör vara att den sökande ska kunna förstå sitt beslut och vad det grundar sig på, dels med hänsyn till transparens och dels för att ge den sökande en bättre möjlighet att kunna ifrågasätta sitt beslut och eventuellt begära omprövning och sedan överklaga beslutet. En lista över vad ett beslut i en förstagångsprövning minst bör innehålla finns nedan.

Besluten i denna ärendegranskning har fattats enligt ALF97, det är IAF:s uppfattning att motsvarande grad av tydlighet ska gälla beslut som fattas enligt ALF24.

Ett komplett beslut om ersättning bör i vart fall innehålla följande:

- Vilket datum ersättningsperioden har beviljats från.
- Vad ersättningen per dag uppgår till.
- Vad den genomsnittliga inkomsten per dag har beräknats till.
- Den fastställda genomsnittliga arbetstiden per vecka.
- Total förvärvsinkomst och totalt arbetade timmar fördelat per månad under ramtiden.
- Övriga timmar och inkomster som ingår i beräkningen fördelat per månad under ramtiden, t. ex. sjukpenning.
- När den första utbetalningen tidigast kan ske.
- Vilket underlag som ligger till grund för beräkningarna.
- Hur ramtiden har lagts ut.
- Ersättningsperiodens längd, samt karensdagar.
- Hur beräkningen har gjorts.

7.2 Rättslig bakgrund om avstängning, karens och preskriptionstid

En sökande ska stängas av från rätten till ersättning i 45 ersättningsdagar

- om hen utan giltig anledning har lämnat sitt arbete
- eller om hen på grund av otillbörligt uppförande har skilts från sitt arbete.

Bestämmelsen finns i 43 b § första stycket 1–2 p ALF97.

Vidare får dagpenningen inte, enligt karensvillkoret, lämnas förrän den sökande under en sammanhängande tid av 12 månader har varit arbetslös två dagar. I karenstiden medräknas endast de dagar för vilka dagpenning skulle ha lämnats om karenstiden löpt ut. För den som till exempel säger upp sig utan giltig anledning och direkt söker ersättning från sin arbetslöshetskassa skulle de två första dagarna ha varit karensdagar. Men eftersom sökanden blir avstängd 45 ersättningsdagar blir dagarna i stället avstängningsdagar och sedan läggs karensdagarna ut därefter.

En avstängning får inte pågå längre än 112 kalenderdagar räknat från det avstängningsgrundande förhållandet enligt 45 § tredje stycket ALF97.

7.3 Rättslig bakgrund om beslut att hålla inne ersättning

En arbetslöshetskassa får besluta att tills vidare hålla inne ersättning till en sökande om det finns sannolika skäl att anta att hen kommer att stängas av från rätt till ersättning (66 § första stycket 3 p ALF97). Ersättningen får, enligt andra stycket, hållas inne till dess arbetslöshetskassan slutligt har prövat frågan om sökandens rätt till ersättning och med högst det belopp som kan komma i fråga i det slutliga beslutet.

7.4 Rättslig bakgrund om överklagandehänvisning och omprövning

Om en part får överklaga ett beslut ska hen underrättas om hur det går till enligt 33 § andra stycket FL. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid.

Beslut av en arbetslöshetskassa i ärenden om rätt till ersättning ska omprövas av a-kassan om det begärs av den enskilda som beslutet angår (61 § ALF97). Sådana beslut får även överklagas till allmän förvaltningsdomstol (49 § ALF97). A-kassan måste dock först ha omprövat sitt beslut enligt 61 §. Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning enligt 50 § ALF97.

En begäran om omprövning ska ha kommit in till arbetslöshetskassan inom två månader från den dag klaganden fick del av beslutet. Begäran om omprövning ska vara skriftlig, ange vilket beslut som begäran avser samt vilken ändring av beslutet som begärs (62 och 53–54 §§ ALF97).

7.5 Ärendegranskning och intervjuer

Ärendegranskningen visar att det finns brister i beslutsmotiveringarna både när det gäller förstagångsprövningar och sanktionsärenden. I nedanstående avsnitt redovisar vi våra iakttagelser om a-kassornas beslutsmotiveringar uppdelat på respektive ärendetyp.

7.5.1 De flesta förstagångsprövningarna saknar tydliga beslutsmotiveringar

Ärendegranskningen visar att det i de flesta förstagångsprövningarna inte tydligt framgår vilket eller vilka skäl som har varit avgörande för beslutets utgång. I dessa

fall handlar det framför allt om att det saknas ett detaljerat underlag för hur den sökandes ersättning har beräknats. Ofta saknas även uppgift om vilka arbetsgivarintyg som har legat till grund för beräkningen. Ett par arbetslöshetskassor har dock i några fall valt att skicka med en beräkningsbilaga till beslutet, som visar beräkningen av ersättningen på en mer detaljerad nivå. Av bilagan framgår bland annat vilka månader som har ingått i beräkningen, arbetad tid och inkomst per månad samt övriga timmar och inkomster som har ingått i beräkningen.

Det varierar även i vilken utsträckning arbetslöshetskassorna beskriver hur ramtiden har lagts ut och hur eventuell överhoppningsbar tid har påverkat ramtiden och beräkningen.

I de flesta granskade ärendena har den sökande inte haft några invändningar som har varit aktuella för arbetslöshetskassan att bemöta. I de få fall där det har varit aktuellt att bemöta invändningar gör a-kassorna det i nästan alla granskade ärenden. I något enstaka fall kan vi dock konstatera att beslutsbreven innehåller alltför känslig information om den enskildas hälsotillstånd.

I samband med intervjuerna framkom det att arbetslöshetskassorna har olika rutiner och gör olika överväganden kring hur besluten ska utformas och vad de ska innehålla när det gäller detaljnivån för hur ersättningen har beräknats. Flera a-kassor uppgav att de anser att det är viktigt med individanpassade beslut, men att det är en utmaning att hitta rätt nivå kring hur mycket detaljer och information som ett beslutsbrev bör innehålla. Några arbetslöshetskassor lyfte fram att alltför mycket detaljer riskerar att göra innehållet svårbegripligt för den enskilda och att de därför försöker hålla besluten så tydliga och enkla som möjligt.

Arbetslöshetskassorna har olika uppfattningar om beräkningsbilagan anses som lämplig att skicka med i beslutet. Några arbetslöshetskassor ställde sig tveksamma till att sådan detaljerad information skulle bidra till ökad tydlighet, då beräkningarna är komplexa och bättre förklaras i löpande text i beslutet.

Hos två av de granskade arbetslöshetskassorna saknade vi hänvisning till vissa aktuella bestämmelser i nästan samtliga förstagsprövningar. Det saknades hänvisningar till centrala bestämmelser i ALF97, framför allt 7, 15 a, 21 §§ samt 23 a–23 b och 25 a §§, och i vissa ärenden även 9, 12 och 24 §§. Hos övriga a-kassor ansåg vi däremot att hänvisning till aktuella bestämmelser var tillräcklig i de flesta ärendena.

I alla granskade ärenden utom ett har vi sett att det framgår av beslutet att den sökande kan begära omprövning av beslutet, hur man går till väga för att begära omprövning och hur lång tid den sökande har på sig att begära omprövning.

7.5.2 Avstängningsbesluten behöver bli tydligare

Vid ärendegranskningen har vi uppmärksammat att beslut om avstängning, i kombination med beslut om beviljande av ersättning, kan vara svåra för den sökande att förstå. Se exempel nedan:

- Den sökande avslutar sin anställning, utan giltig anledning, den 3 maj 2024. Därefter är den sökande helt arbetslös.
- Från och med den 11 juni 2024 skriver den sökande in sig hos Arbetsförmedlingen och söker arbetslöshetsersättning hos arbetslöshetskassan.
- Arbetslöshetskassan fattar då två separata beslut: ett om avstängning och ett om beviljande av ersättning som skickas till den sökande den 18 juni 2024.
- I avstängningsbeslutet står det att den sökande stängs av i 45 dagar från och med den 4 maj, samtidigt som det i beslutet om beviljande av ersättning står att den sökande beviljas ersättning från och med den 11 juni 2024.

Även om avstängningsbesluten innehåller viss information om förhållandet mellan preskriptionstiden på 112 kalenderdagar och de 45 avstängningsdagarna, konstaterar vi att det ändå kan bli otydligt för den sökande. I exemplet ovan finns en risk för att den sökande inte förstår att avstängningsdagarna börjar räknas av från den 11 juni²⁷, och att det är preskriptionstiden som börjar löpa från och med den 4 maj. Det finns också en risk för att den sökande inte förstår att hen faktiskt inte kommer att få någon ersättning med start den 11 juni, utan först när avstängningsdagarna har räknats av.

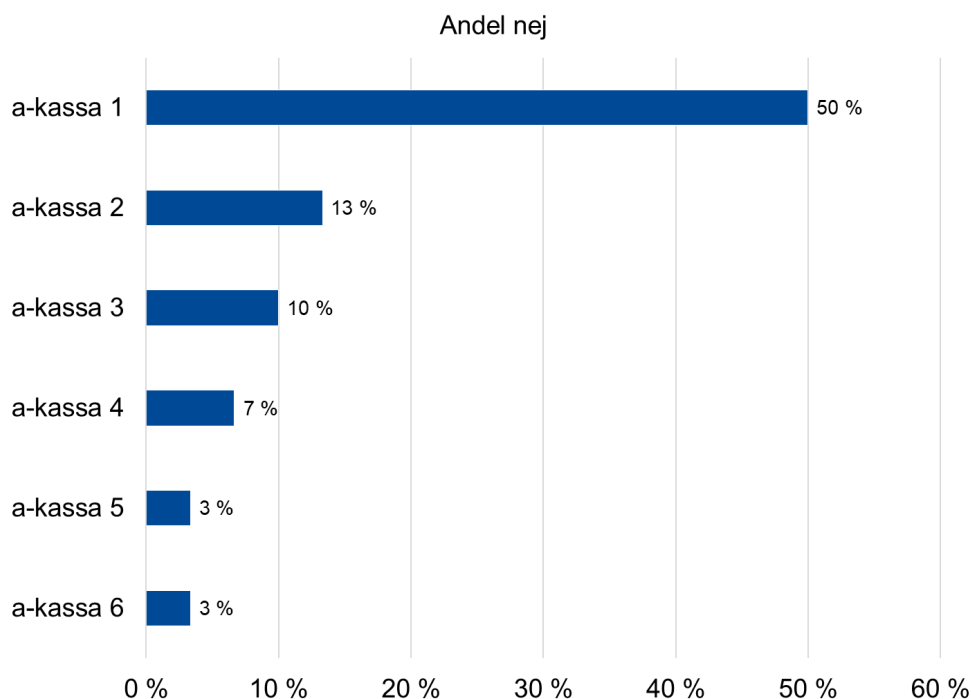
Ibland saknas det även korshänvisningar mellan besluten om ersättning respektive avstängning. Det framgår heller inte tydligt att karensdagarna tillkommer efter avstängningstiden.

7.5.3 Det finns otydligheter i beslutsmotiveringarna i sanktionsärenden

Hos de granskade a-kassorna ligger andelen sanktionsärenden där det inte tydligt framgår vilka skäl som har varit avgörande för utgången på mellan 3 och 50 procent, se diagram 1.

²⁷ I detta fall börjar avstängningsdagarna löpa från och med den 11 juni då den sökande skulle ha haft karensdagar eller ersättning om hen inte hade blivit avstängd.

Diagram 1 – Framgår det tydligt av beslutet eller meddelandet om nedlagd utredning vilket/vilka skäl som har varit avgörande för utgången?

Källa: IAF:s ärendegranskning

I några fall har det funnits felaktig information från a-kassan i beslutet. Det gäller till exempel att de felaktigt skriver att den sökande inte har sökt några arbeten alls under en viss månad, eller anger att det är andra gången av misskötsel trots att det är tredje gången.

Andra exempel på otydligheter i beslutsmotiveringarna är

- att det saknas information om vilket datum som aktivitetsrapporten senast skulle ha lämnats in
- att det saknas information om under vilken månad som den sökande har sökt för få arbeten
- att det saknas information om minsta antal arbeten som skulle ha sökts för att den sökande skulle ha ansetts vara aktivt arbetssökande
- att a-kassans egen bedömning i ärendet saknas.

I vissa fall framgår det heller inte av besluten hur en avstängning har verkställts, eller kommer att verkställas. Det är otydligt om ersättningen har innehållits, om a-kassan kommer att göra en kvittning mot kommande ersättning eller om sökanden kommer att få ett återkrav. Det saknas därmed ibland tydliga kopplingar eller hänvisningar mellan ett beslut om avstängning och ett beslut om att preliminärt innehålla ersättning samt mellan beslut om avstängning och beslut om återkrav.

När det gäller sanktionsärenden har det varit aktuellt för arbetslöshetskassorna att bemöta den sökandes invändningar i större utsträckning än i förstagångsprövningar.

I några av de granskade sanktionsärendena bedömer vi att arbetslöshetskassorna inte har bemött den sökandes invändningar. Ibland konstaterar a-kassorna enbart att den sökande inte har haft godtagbara skäl till att inte aktivitetsrapportera i tid. De bemöter däremot inte varför det som den sökande har uppgett inte bedöms som godtagbara skäl.

I några få fall har arbetslöshetskassorna även felaktigt uppgett att den sökande inte har haft något att tillföra, trots att den sökande i svar på kommunikeringen har lämnat en förklaring till varför aktivitetsrapporten inte har skickats in i tid.

När det gäller sanktionsärenden bedömer vi att a-kassorna har hänvisat till tillämpliga bestämmelser i nästan samtliga granskade ärenden.

I knappt en tredjedel av sanktionsärendena har ärendet avslutats med att sanktion inte har påförts, i de fallen anser vi inte att någon upplysning om omprövning ska lämnas.

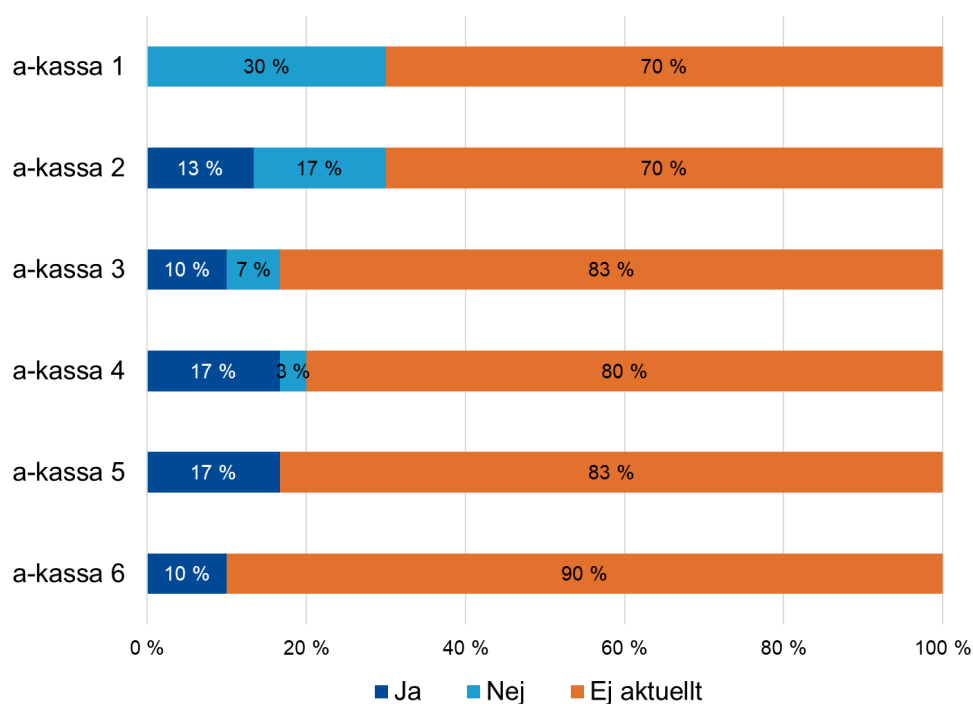
7.5.4 Besluten om att tillfälligt hålla inne ersättning är inte alltid tydliga

Ärendegranskningen visar att besluten om att tillfälligt hålla inne ersättning var otydliga i nästan hälften av fallen. Av dessa framgick det inte, eller var otydligt, att ersättningen hölls inne tillfälligt och att nästa steg skulle kunna bli att den sökande blev avstängd från ersättning.

I merparten av de granskade sanktionsärendena var det dock inte aktuellt för arbetslöshetskassorna att fatta beslut om att tillfälligt hålla inne ersättning i väntan på att ärendet skulle avgöras.²⁸ Det gällde till exempel ärenden där den sökande endast riskerade att få en varning, dessa ärenden visas som ”Ej aktuellt” i diagram 2.

²⁸ I 37 av 180 granskade sanktionsärenden fattade a-kassorna beslut om innehållande av ersättning.

Diagram 2 – Är besluten om att tillfälligt hålla inne ersättning tydliga?

Källa: IAF:s ärendegranskning

I några få av de granskade sanktionsärendena saknades det beslut om att hålla inne ersättning tills ärendet var avgjort, trots att det borde ha funnits.

I ärenden där arbetslöshetskassorna hade fattat beslut om att tillfälligt hålla inne ersättning var det inte alltid tydligt hur många dagar det rörde sig om. Vi har även sett exempel på att a-kassorna kommunicerar med den sökande att ersättning har hållits inne, trots att inget faktiskt innehållande har skett. Flera a-kassor informerar heller inte tydligt att ett beslut om innehållande enligt 66 § ALF är tillfälligt och gäller till dess att ett slutligt beslut har fattats i sanktionsärendet.

8 Begriplighet

Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

Ärendegranskningen visar att språket, när det gäller förstagångsprövningar, är vårdat enkelt och begripligt i både kommunikeringar och beslut. I en del sanktionsärenden finns det däremot vissa språkliga brister i beslutsbreven, till exempel skrivfel och otydliga formuleringar.

8.1 Rättslig bakgrund om språklagen

Av 11 § språklagen (2009:600) framgår kravet på vad som kallas för klarspråk. Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt. Enskilda ska kunna förstå språket som används för åtgärder som de berörs av, eller beslut från förvaltningsmyndigheter och andra företrädare för offentlig verksamhet. Klarspråk är särskilt angeläget i beslut och andra handlingar som härrör från förvaltningsmyndigheter och som rör enskilda individer.²⁹

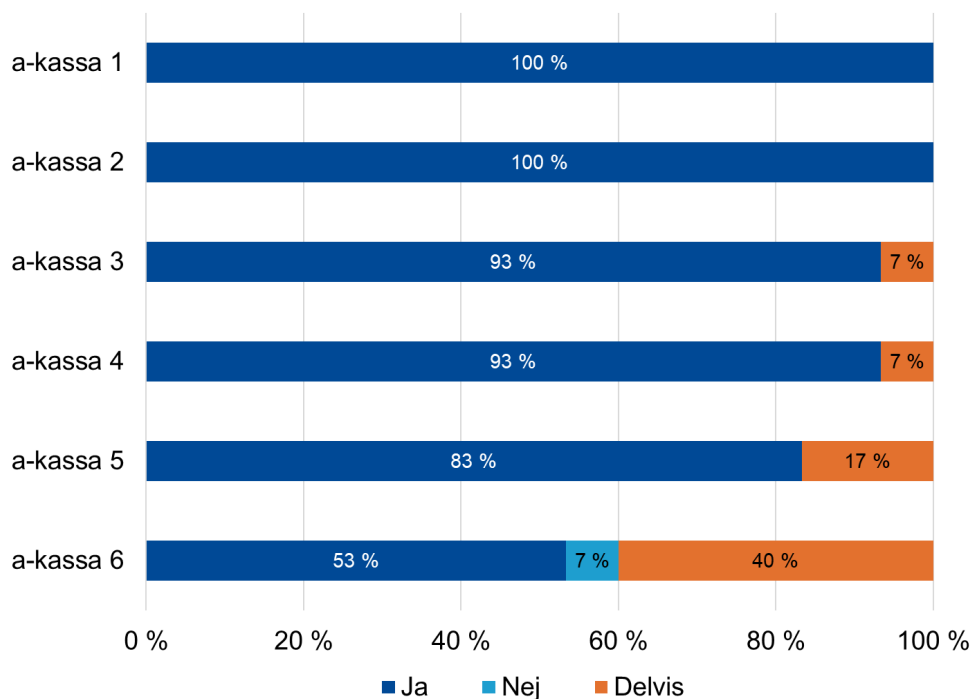
8.2 Ärendegranskning – språket kan bli bättre i en del sanktionsbeslut

Granskningen visar att språket i förstagångsprövningar är vårdat enkelt och begripligt i både kommunikeringarna och besluten.

Däremot innehåller en del av besluten i de granskade sanktionsärendena vissa språkliga brister, se diagram 3.

²⁹ Prop. 2008/09:153 s 48.

Diagram 3 – Är språket i arbetslöshetskassans beslutsbrev vårdat, enkelt och begripligt, när det gäller sanktionsärenden?

Källa: IAF:s ärendegranskning

Bristerna handlar framför allt om att texterna blir svårbegripliga för den sökande på grund av att de innehåller

- felskrivningar
- otydliga formuleringar, till exempel standardformuleringar och direkta citat från invändningar av den sökande som oredigerat har klippts in i beslutsmotiveringen
- otillräckliga förklaringar, till exempel när arbetslöshetskassan inte bemöter den sökandes invändningar.

Att språket delvis är vårdat, enkelt och begripligt innebär att vi har bedömt att det finns vissa språkliga otydligheter, men att besluten ändå går att förstå. När vi har ansett att språket i arbetslöshetskassans beslutsbrev inte är vårdat, enkelt och begripligt har det varit fråga om en högre grad av språkliga brister.

9 Likabehandling

I myndighetsutövning är det viktigt att arbeta för allas likhet inför lagen och att vara saklig och opartisk.

Granskningen visar att arbetslöshetskassornas handläggning skiljer sig åt, främst när det gäller utredningsnivå, bevisvärdering och tydlighet i beslutsmotiveringar.

Intervjuerna visar att a-kassorna själva ser behov av fortsatt arbete med likabehandling och att de arbetar internt med detta genom bland annat utbildningar, utveckling av brevmallar, kollegial feedback och löpande diskussioner om rutiner.

9.1 Rättslig bakgrund om likabehandlingsprincipen

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Detta är ett uttryck för den generella likabehandlingsprincipen som innebär att alla är lika inför lagen, och att lika fall ska behandlas lika. Även kraven på saklighet och opartiskhet i 5 § andra stycket FL medför ett krav på respekt för allas likhet inför lagen.

Arbetslöshetskassorna, som i sin myndighetsutövande verksamhet beslutar om rätt till arbetslöshetsersättning, omfattas av kraven på likabehandling, saklighet och opartiskhet. Om a-kassorna tillämpar regelverket på ett enhetligt och sakligt sätt säkerställs likabehandling i arbetslöshetsförsäkringen. Att lika fall behandlas lika upprätthåller rättssäkerheten och stärker legitimiteten för arbetslöshetsförsäkringen.

9.2 Ärendegranskning och intervjuer – skillnader i handläggningen

Granskningen visar på skillnader mellan arbetslöshetskassorna i framför allt utredningsnivå, noggrannheten i bevisvärdering, och beslutsmotiveringar. Detta gäller både i förstagångsprövningar och sanktionsärenden. Skillnader finns även när det gäller hur tydligt a-kassorna kommunicerar med den sökande, och i vilken omfattning de hänvisar till relevanta lagrum.

I samband med intervjuerna uppgav arbetslöshetskassorna att arbetet med likabehandling är ständigt pågående, och att det finns förbättringspotential på området. Flera arbetslöshetskassor påtalade vikten av att följa Sveriges a-kassors handläggarstöd, som ett led i att öka likabehandlingen för medlemmarna.

Internt arbetar a-kassorna på olika sätt med likabehandling, bland annat genom

- kommunikationsutbildningar som handlar om hur man bemöter den enskildas invändningar och motiverar beslut
- utveckling av brevmallar
- att medarbetarna får ge feedback på varandras brev och motiveringar
- kontinuerliga diskussioner om rutiner och ärenden.

10 Utgångspunkter för vår granskning

De 24 arbetslöshetskassorna handlägger ärenden inom ett av de sociala trygghetssystemen i Sverige. Under 2024 fattades omkring 139 000 beslut om att bevilja arbetslöshetsersättning i förstagångsprövningar. Vidare fattades under samma år omkring 75 000 beslut om att tilldela sanktion enligt 43 § första stycket 2 p och 5 p ALF97. Arbetslöshetskassorna är inte myndigheter och var under 2024 inte ålagda enligt författning att följa förvaltningslagens regler om förfarande vid handläggning. JO har dock uttalat att FL ska vara vägledande för arbetslöshetskassorna i deras myndighetsutövande verksamhet. Den 1 oktober 2025 trädde den nya lagen ALF24 i kraft och det innebär att förvaltningslagen numera är tillämplig på arbetslöshetskassornas handläggning.

10.1 Syfte och avgränsning

Granskningen har genomförts för att stärka rättssäkerheten i arbetslöshetskassornas formella handläggning genom att uppmärksamma eventuella brister inom utredning, dokumentation, kommunikering, beslutsmotivering, begriplighet och likabehandling. Syftet har varit att identifiera möjliga förbättringsområden, inte att rikta kritik mot enskilda a-kassor.

IAF har granskat förfarandet vid arbetslöshetskassornas utredning och beslut av ärenden inom arbetslöshetsförsäkringen. Med förfarande avses tillvägagångssättet och den formella hanteringen i processen att utreda och fatta beslut i ärenden om arbetslöshetsförsäkring. Fokus har varit på formella och inte materiella frågor. Vi har till exempel inte granskat om ersättningen har beräknats korrekt.

10.1.1 Genomförande

Vi har genomfört ärendegranskningar hos

- Akademikernas erkända arbetslöshetskassa
- Byggnadsarbetarnas arbetslöshetskassa
- Elektrikernas arbetslöshetskassa
- Ledarnas arbetslöshetskassa
- Säljarnas arbetslöshetskassa
- Arbetslöshetskassan Vision.

Vi har granskat förstagångsprövningar och prövade underrättelser enligt 43 § första stycket 2 p och 5 p ALF97. Vi har granskat både prövade underrättelser som har lett till sanktion och underrättelser som har lämnats utan åtgärd och därmed inte lett till sanktion. Ärendena hade beslutsdatum mellan den 1 juli och 31 december 2024.

Vid urvalet har vi tagit hänsyn till arbetslöshetskassornas medlemsantal för att få med både större och mindre a-kassor. Arbetslöshetskassorna har delats in i fyra grupper baserat på antalet medlemmar. Vi har tagit med en mycket stor arbetslöshetskassa (300 000 – 800 000 medlemmar), en stor (150 000 - 299 999 medlemmar), två mellanstora (50 000 - 149 999 medlemmar) samt två små (<50 000 medlemmar). Vi har även tagit hänsyn till att vi ville ha en spridning vad gäller könsfördelning.

Vi har dragit ett stratifierat obundet slumpmässigt urval bestående av totalt 180 sanktionsärenden och 180 förstagångsprövningar. Den stratifieringsmetod som vi har använt är ett så kallat icke-proportionellt stratifierat urval, vilket i vårt fall innebär att urvalet görs med lika många ärenden per arbetslöshetskassa oberoende av populationsstorlek i respektive a-kassa. Detta har gjorts för att säkerställa att vi får med ett minsta antal ärenden även från de minsta arbetslöshetskassorna.

På varje arbetslöshetskassa har vi ärendegranskat totalt 30 ärenden om underrättelser varav 20 ärenden som lett till sanktion och 10 ärenden som har lämnats utan åtgärd. Hälften av underrättelserna som har granskats har skickats på grund av att de sökande utan godtagbart skäl inte har lämnat en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen inom utsatt tid. Den andra hälften av underrättelserna som har granskats har skickats på grund av att den sökande inte aktivt har sökt lämpliga arbeten.

Vi har även ärendegranskat 30 förstagångsprövningar på varje arbetslöshetskassa.

Datainsamlingen har genomförts från mars till april 2025. Det här är en kartläggande granskning som inte syftar till att rikta kritik eller påtala brister hos någon enskild arbetslöshetskassa. Syftet med denna granskning är inte att generalisera och dra slutsatser om hur alla ärenden hos en arbetslöshetskassa handläggs utan snarare att hitta exempel och förbättringsområden som kan användas av alla a-kassor. De arbetslöshetskassor som har ingått i ärendegranskningen har även fått en enskild skriftlig återkoppling över våra iakttagelser.

Vi har genomfört intervjuer med representanter från de sex arbetslöshetskassor som ingick i ärendegranskningen. Sammanfattningarna av intervjuerna har skickats till de intervjuade för faktagranskning.

Källor

Författningar

Regeringsformen (1974:152).

Förvaltningslagen (2017:900), FL.

Lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor, LAK.

Lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring, ALF24.

Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF97.

Språklag (2009:600).

Förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, FAV.

Förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring, ALFFo 97.

Offentligt tryck

Regeringens proposition 2023/24:128. *En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster.*

Regeringens proposition 2016/17:180. *En modern och rättssäker förvaltning - ny förvaltningslag.*

Regeringens proposition 2012/13:12. *Åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.*

Regeringens proposition 2008/09:153. *Språk för alla – förslag till språklag.*

JO beslut dnr 1214-2020.

JO beslut dnr 3812-1993.

Vi är IAF

IAF är en myndighet som har till uppgift att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad.

Vi granskar arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens uppdrag inom arbetslöshetsförsäkringen. Vi granskar också hur Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan arbetar med sanktioner för personer som får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.

Vi utför vårt uppdrag genom att:

- granska, påtala brister och göra uppföljningar
- följa och driva utvecklingen inom arbetslöshetsförsäkringens område
- förvalta uppgifter om arbetslöshetsförsäkringen.

Vi sprider kunskap om hur arbetslöshetsförsäkringen, aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen fungerar genom att publicera rapporter och föra dialog med arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

På IAF arbetar cirka 70 personer och myndigheten är placerad i Katrineholm.

Våra rapporter finns publicerade på vår webbplats www.iaf.se.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Box 210
641 22 Katrineholm
Telefon: 0150- 48 70 00
E-post: iaf@iaf.se

